

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Možnosti mezigenerační solidarity v Domovech pro seniory v Plzeňském kraji

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program:

REHABILITACE

Autor: Bc. Kamila Slámová

Vedoucí práce: Mgr. Dagmar Dvořáčková, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem „Možnosti mezigenerační solidarity v Domovech pro seniory v Plzeňském kraji“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 22.05.2020

.....

Bc. Kamila Slámová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala především vedoucí práce Mgr. Dagmar Dvořáčkové, Ph.D. za metodické vedení práce, cenné rady, vstřícný přístup a trpělivost. Zároveň bych chtěla poděkovat všem účastníkům výzkumu za jejich spolupráci a v neposlední řadě mé rodině za podporu během celého studia.

Možnosti mezigenerační solidarity v Domovech pro seniory v Plzeňském kraji

Abstrakt

Diplomová práce s názvem „*Možnosti mezigenerační solidarity v Domovech pro seniory v Plzeňském kraji*“ měla za cíl zjistit mezigenerační aktivity, činnosti, které probíhají mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními v Plzeňském kraji. Práce je rozdělena na část teoretickou a výzkumnou.

Teoretická část diplomové práce pojednává o problematice spojené s věkovou strukturací společnosti, s mezigeneračními vztahy, solidaritou a učením. Současně se zabývá mezigenerační spoluprací, mezigeneračními programy a významem mezigenerační spolupráce v mezinárodních dokumentech.

Pro výzkumnou část diplomové práce byl zvolen kvalitativní výzkum. Pro tuto část byl vymezen její cíl, metodika a harmonogram. Primárně byla použita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly uskutečněny s pracovníky domovů pro seniory v Plzeňském kraji. Výzkumný soubor tvořili pracovníci, kteří realizují se školskými zařízeními mezigenerační projekty. Sekundárně byla zvolena metoda rámcové analýzy dat, technika doslovné transkripce, kódování, kategorizace dat a metoda vytváření trsů. Za účelem zodpovězení výzkumných otázek byla získaná data vyhodnocena a podle jednotlivých výzkumných otázek interpretována.

Výzkumem byly zmapovány aktivity a činnosti, které probíhají v rámci mezigeneračních projektů. Pojednávají o dlouhodobém setkávání a spolupráci mezi seniory a dětmi ze školských zařízení. Díky mezigeneračním projektům se podařilo dosáhnout trvalé mezigenerační spolupráce. Senioři mohou prožít velkou část závěrečné fáze života aktivním způsobem podle svého vnitřního založení a naplnit tak své vyšší potřeby. Mezigenerační spolupráce má sice svá úskalí jako je nedostatečná časová dotace, nedostatečný prostor pro aktivity, ageismus nebo špatně zvolená komunikace mezi zúčastněnými generacemi, ale přesto dochází k realizaci mezigeneračních projektů za účelem postupného dosažení stanovených cílů. V průběhu realizace mezigeneračních projektů se daří postupně naplňovat i cílů, které mezinárodní i národní dokumenty

od těchto programů očekávají. V domovech pro seniory je mezigenerační spolupráce díky těmto projektům posilována. Mezigenerační projekty se posléze pozitivně odráží i v postupném posilování mezigeneračních vztahů a solidarity, tak potřebných pro potlačení stále rostoucího ageismu ve společnosti.

Výsledek diplomové práce může posloužit jako zpětná vazba nejen vedení a pracovníkům domovů pro seniory v Plzeňském kraji, ale i vedení a zaměstnancům dalších organizací, kteří by se mohli zasadit o realizaci mezigeneračních projektů i v jejich zařízení. Případně mohou být využity jako studijní podklad pro studenty společenských věd, sociální práce nebo jako podklad pro další výzkum v rámci mezigenerační solidarity. V souvislosti s aktuálním výskytem koronaviru na území České republiky, je dále opodstatněné zvážit i možnost využití virtuální komunikace prostřednictvím vhodných platforem. Díky těmto moderním komunikačním technologiím by mohla mezigenerační spolupráce v domovech pro seniory nadále probíhat.

Klíčová slova

generace; mezigenerační vztahy; mezigenerační solidarita; mezigenerační učení; mezigenerační spolupráce; mezigenerační programy

The Opportunities of Intergenerational Solidarity in the Senior Nursing Homes in the Pilsen Region

Abstract

The thesis called "*The Opportunities of Intergenerational Solidarity in the Senior Nursing Homes in the Pilsen Region*" deals with intergenerational activities, activities that run between the retirement homes and school facilities in the Pilsner Region. The thesis is divided into a theoretical and an observational part.

Theoretical part of the thesis deals with questions connected with age structure of the population, intergenerational relationships, solidarity and education. At the same time it deals with intergenerational cooperation, intergenerational programs and with importance of the intergenerational cooperation in international documents.

For the observational part a qualitative research was chosen. For this part its goal, methodology and a schedule were defined. Primarily methods of questioning and semi structured interview were chosen. The interviewees were staff of the retirement homes in the Pilsen Region. The research group was formed of the staff that performs intergenerational projects. Secondly a method of general data analysis, literal transcription technique, coding, data categorization and the method of forming clumps. To answer the research questions the obtained data were evaluated and interpreted according to the individual research questions.

The research mapped activities within the intergenerational projects. They deal with long-term meeting and cooperation between senior citizens and school children. Thanks to the intergenerational projects a permanent intergenerational cooperation was enabled. Senior citizens may live a large part of the final stage of their lives in an active way according to their inner mentality and fulfil their higher needs. Intergenerational cooperation has its difficulties such as insufficient time span, insufficient room for activities, ageism or wrongly chosen communication between the given generations but still the intergenerational projects have been carried out to fulfil the set goals gradually. Within performing the intergenerational projects even the goals expected from such programs on the national and international level have been gradually fulfilled. The intergenerational cooperation has been strengthened thanks to such projects in the retirement homes. The intergenerational projects are thus reflected positively in gradual

strengthening of the intergenerational relationships and solidarity which has been much needed to suppress constantly growing ageism in the society.

The result of the thesis may be used as feedback not only for the management and staff of the Pilsen Region retirement homes but also for management and staff of other organizations who may stand up for performing of the intergenerational projects in their facilities. Appropriately they may be used as studying materials for humanities or social work students or as a background material within next intergenerational solidarity research. In relation to the current Covid-19 situation in the Czech Republic it would be reasonable to consider using of the virtual communication through appropriate platforms. Thanks to the modern communication technologies the intergenerational cooperation in the retirement homes could proceed further.

Key words

Generation; intergenerational relationships; intergenerational solidarity; intergenerational education; intergenerational cooperation; intergenerational programs

Obsah

ÚVOD	10
1 VĚKOVÁ STRUKTURACE SPOLEČNOSTI.....	12
<i>1.1 Pojetí věkové strukturace společnosti</i>	<i>12</i>
<i>1.2 Stáří jako vývojová etapa člověka</i>	<i>13</i>
<i>1.2.1 Periodicita stáří.....</i>	<i>14</i>
<i>1.3 Vymezení pojmu senior.....</i>	<i>15</i>
<i>1.3.1 Domovy pro seniory jako jedno ze zařízení sociálních služeb</i>	<i>15</i>
2 MEZIGENERAČNÍ VZTAHY VE SPOLEČNOSTI	17
<i>2.1 Pojetí a formování generace.....</i>	<i>17</i>
<i>2.2 Mezigenerační vztahy</i>	<i>18</i>
<i>2.2.1 Ageismus ve společnosti.....</i>	<i>19</i>
<i>2.3 Mezigenerační komunikace ve společnosti, její potenciál a bariéry.....</i>	<i>20</i>
3 MEZIGENERAČNÍ SOLIDARITA	23
<i>3.1 Pojetí mezigenerační solidarity.....</i>	<i>23</i>
<i>3.2 Mezigenerační učení.....</i>	<i>24</i>
<i>3.2.1 Důvod vzniku mezigeneračního učení</i>	<i>25</i>
<i>3.3 Pojetí mezigenerační spolupráce</i>	<i>26</i>
<i>3.4 Mezigenerační programy</i>	<i>27</i>
<i>3.4.1 Typy mezigeneračních programů.....</i>	<i>28</i>
<i>3.4.2 Cíle mezigeneračních programů.....</i>	<i>29</i>

3.5	<i>Operacionalizace vybraných pojmů</i>	30
4	VÝZNAM MEZIGENERAČNÍ SPOLUPRÁCE V OFICIÁLNÍCH DOKUMENTECH	31
4.1	<i>Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019 – 2025</i>	31
4.2	<i>Národní program přípravy na stárnutí pro období let 2013 až 2017</i>	31
4.3	<i>Národní program rozvoje vzdělávání v ČR</i>	32
4.4	<i>Madridský plán a zásady OSN pro stárnutí</i>	33
5	CÍL PRÁCE	35
5.1	<i>Hlavní výzkumná otázka</i>	35
5.2	<i>Dílčí výzkumné otázky</i>	35
6	METODICKÝ POSTUP	36
6.1	<i>Popis výzkumného nástroje</i>	36
6.2	<i>Popis a výběr výzkumného souboru</i>	37
6.3	<i>Předvýzkum</i>	38
6.4	<i>Způsob zpracování dat</i>	38
6.5	<i>Etické aspekty výzkumu</i>	39
6.6	<i>Časový harmonogram</i>	40
7	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPRETACE	42
7.1	<i>Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 1</i>	42
7.1.1	<i>Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 1</i>	47
7.2	<i>Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 2</i>	49
7.2.1	<i>Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 2</i>	53

7.3	<i>Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 3</i>	54
7.3.1	<i>Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 3</i>	56
7.4	<i>Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 4</i>	57
7.4.1	<i>Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 4</i>	60
7.5	<i>Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 5</i>	61
7.5.1	<i>Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 5</i>	63
8	DISKUZE	65
9	ZÁVĚR	71
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	74
11	PŘÍLOHY	80
11.1	<i>Seznam příloh</i>	80

Úvod

Téma diplomové práce s názvem „Možnosti mezigenerační solidarity v Domovech pro seniory v Plzeňském kraji“ jsem volila cíleně. V průběhu studia na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích jsem absolvovala praxi v Domově pro seniory Panenská v Tachově a v Domově seniorů Panorama v Tachově. V rámci praxe jsem byla seznámena s mezigeneračním projektem, který pojednává o mezigenerační spolupráci mezi tamními domovy pro seniory a školskými zařízeními a velice mě zaujal. Rozhodla jsem se tomuto tématu věnovat podrobněji a zaměřit se na zmapování mezigeneračních aktivit, činností, které probíhají mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními v Plzeňském kraji.

Mezigenerační solidarita je považována za jednu z nejstarších etických hodnot. Tato pojednává o vzájemné soudružnosti, porozumění, podpoře a pomoci ve společnosti. Současným trendem naší společnosti je posilovat sociální soudružnost a vytvářet pozitivní sociální vazby mezi seniory a mladšími lidmi. Proto je na místě zmínit skutečnost, že senioři jsou nedílnou součástí naší společnosti a je třeba věnovat tomuto tématu náležitou pozornost.

Teoretická část diplomové práce se zabývá problematikou související s věkovou strukturací společnosti, s mezigeneračními vztahy, solidaritou, učením. Současně se zabývá mezigenerační spoluprací, mezigeneračními programy a významem mezigenerační spolupráce v mezinárodních dokumentech. Pro výzkumnou část je zvolen kvalitativní výzkum. Zároveň byl vymezen její cíl, metodika a harmonogram. Primárně byla použita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly uskutečněny s pracovníky domovů pro seniory v Plzeňském kraji. Výzkumný soubor tvořili pracovníci, kteří realizují se školskými zařízeními mezigenerační projekty. Sekundárně byla zvolena metoda rámcové analýzy dat, technika doslovné transkripce, kódování, kategorizace dat a metoda vytváření trsů. Za účelem zodpovězení výzkumných otázek byla získaná data vyhodnocena a podle jednotlivých výzkumných otázek interpretována.

Mezigenerační solidarita nepojednává pouze o vzájemné ochotě různých věkových skupin, ale i o udržování vzájemného kontaktu a společných aktivit, činností.

Výsledek této diplomové práce by mohl posloužit jako zpětná vazba vedení a pracovníkům dotčených domovů pro seniory. Současně i vedení a zaměstnancům dalších organizací, kteří by se mohli zasadit o realizaci mezigeneračních projektů i v jejich zařízení. Případně mohou být využity jako studijní podklad pro studenty společenských věd, sociální práce nebo jako podklad pro další výzkum v rámci mezigenerační solidarity.

1 Věková strukturace společnosti

1.1 Pojetí věkové strukturace společnosti

Věkovou strukturaci společnosti dle Vidovičové (2008) určuje věkové odstupňování, systém věkových norem či sociální souvislosti generační příslušnosti. Má sociální význam a nepřehlédnutelnou funkčnost ve všech těchto úrovních. S rostoucí komplexitou společnosti se uvedená funkčnost zvyrazňuje. Označenou rostoucí komplexitou společnosti věk a věkové skupiny společně s pohlavím využívají jako velice důležitý organizační prvek sociálních vztahů. Bez kategorie věku by nebylo možné identifikovat určité věkové skupiny jako jsou děti, náciletí, osoby ve středním věku nebo senioři. Tato autorka také podotýká, že věk se stal významnou složkou sociálního statusu jedinců i jasnou charakteristikou řady sociálních struktur a systémů. Věk má vedle sociálního významu i význam biologický. Například v sociálním významu bylo stáří chápáno jako určitá specifická část života. Staří lidé byli respektováni již pro samotný fakt přežití. Z biologického hlediska bylo stáří definováno úbytkem schopností a vzhledu (Vidovičová, 2008). Na podkladě mnohočetných faktorů je podle Hrozenské a Dvořáčkové (2013) možné rozlišovat různé věkové skupiny lidí. Každá z těchto věkových skupin tvoří společnost. Věk je možné rozlišovat podle chronologického, kalendářního věku, který odpovídá aktuálně prožitému času či podle biologického věku, jenž je dán genetickým základem a aktuálním zdravotním stavem. Je ho možné vytyčit i podle funkčního věku, ke kterému se vztahuje soubor charakteristik biologických, psychologických a sociálních nebo psychologického věku, kdy tento závisí na funkčních změnách v průběhu stárnutí. Zároveň je ho možné určit podle sociálního věku, který zahrnuje přítomnost a pojí se s přechodem do důchodového věku. Dle uvedené autorky samotnou věkovou strukturu společnosti určuje především úroveň porodnosti a plodnosti. Důležitou charakteristikou věkové struktury společnosti jsou demografické procesy a změny, které se vyznačují přírůstkem obyvatelstva, změnami v porodnosti, počtem uzavřených manželství a rozvodovostí či partnerským soužitím. Věkovou strukturaci společnosti lze kategorizovat věkem podle jednotlivých období lidského života. Jedná se o dětský, mladý, dospělý, střední, starší a starý věk či dlouhověkost (Hrozenská a Dvořáčková, 2013).

Sak a Kolesárová (2012) konstatují, že nejen pro jedince, ale i pro společnost mají jednotlivé životní fáze svou specifickou kvalitu a funkci. Jednotlivými fázemi života je myšleno dětství, mládí, dospělost a stáří. Mluvíme tedy o dětech, mládeži, dospělých a o seniorech. První fází života je dětství, kdy dochází k utváření základů osobnosti a probíhá v rámci rodiny. Dochází k sociálnímu zrání dítěte a k vývoji jeho psychických funkcí. Druhou fází života je mládí. Pro mládež jsou charakteristické rysy jako je příprava na výkon profese, adaptace a osvojování si profese, sociální pozice, kterou si postupně osvojují a přebírají, překonávání sociální nezralosti a osvojování si sociálních kompetencí a přechodnost k proměně od objektu společenské péče ke společenskému subjektu. Tito autoři dále zmiňují, že od fáze dospělosti, kdy jedinec získává zkušenosti o vnějším, objektivním i o vnitřním světě, přecházíme k poslední životní fázi, a to ke stáří. Ve stáří se jedinec ve vzpomínkách vrací do dětství a porovnává prožitý život s hodnotami, které mu byly v dětství předávány a které si osvojil. Naopak v dětství dochází k osvojování dědictví společnosti, rozvoj kompetencí potřebných k životu ve společnosti. Paradoxně má stáří a dětství k sobě nejbližší, přestože jsou od sebe nejvíce vzdálené (Sak a Kolesárová, 2012). Mezi společností a identitou jedince existuje vzájemný vztah, ve kterém zpětně působí sociálně utvářené, vytvářené a přetvářené identity na strukturu společnosti i její vývoj (Šubrt et al., 2018).

1.2 Stáří jako vývojová etapa člověka

Stáří a stárnutí Thorová (2015) označuje za součást lidského vývoje a je obdobím duchovního růstu. Pokud člověk ve stáří dosáhne integrity přijetím svého života se všemi nedokonalostmi a chybami, splnil finální vývojový úkol. Dosažením integrity nabyl životní moudrosti. Přírozenou součástí integrované osobnosti je i určitá míra nejistoty, jestli člověk neměl určité věci v životě udělat lépe. Tato autorka dále uvádí, že se stárnutí vyznačuje časem, který je určený k harmonizaci vědomých i nevědomých složek osobnosti. Dále vede k rozvoji vlastní osobnosti a vytváření hodnot. Stárnutí lze považovat za úspěšné, když je dosaženo přizpůsobení se novým podmínkám. Nevyhnutelně však dochází ke změnám v sociálních rolích, kdy již došlo k ukončení aktivního rodičovství a odchodu do důchodu (Thorová, 2015). Podle Hogenové (2013)

se stáří vyznačuje zapomínáním. V konečném důsledku se ale jedná o zapomínání toho, co vůbec není důležité a co způsobuje v myšlení jen zmatek (Hogenová, 2013).

Vágnerová (2007) ve své publikaci uvádí, že stáří je obdobím přinášejícím nadhled, moudrost, pocit naplnění, ale i úbytek energie. Aktivní život je však možné vést i ve stáří. Podle autorky Bertini (2013) je stárnutí univerzální jev a pokud člověk nezemře v mládí, stane se jedním z milionů lidí, kteří projdou středním věkem do stáří. Pohled na stáří se dle Pokorné (2010) v různých dobách a v různých kulturách liší. Jedním z determinantů stáří je i zdravotní stav, který ovlivňuje veškeré aspekty života ve vyšším věku. Od zhoršujícího zdravotního stavu na příklad v důsledku přibývajících chronických onemocnění, se odvíjí celkový úbytek sil a zvyšují se obtíže při vykonávání denních aktivit. Nemoci se kterými se pojí úbytek fyzických sil lze však zmírnit nebo zastavit aktivní pozorností ke zdraví a zdravotnímu stavu již ve středním věku (Pokorná, 2010). Nakonec tělo i mysl se dá vytrénovat tak, aby fungovaly lépe a zdravěji i v pozdějším věku (Žumárová a Balogová, 2010).

1.2.1 Periodicita stáří

V období stáří, ve věku od 65 až 74 let, se jedná o jedince zvané mladí senioři (Malíková, 2011). Vágnerová (2007) označuje období ve věku 60 až 75 let za rané stáří. Pravé stáří nastává až po 75. roce života. Podle Thorové (2015) je stáří pevně dáno kalendářním věkem. Dosažení věku stáří se historicky proměňuje a pojí se s průměrným věkem populace. Za počátek stáří je v současné době v rozvinutých zemích považována hranice 65 let. Celosvětově je akceptována hranice 60 let. Uvedená autorka dále zmiňuje, že se jedná o období života, kdy dochází k ústupu nebo k snížení fyziologických funkcí a k degeneraci tkání. Dochází k poklesu fyzických sil, kognitivních schopností a celkové výkonnosti organismu (Thorová, 2015). Ve své publikaci Vágnerová (2007) uvádí, že ve stáří sice dochází ke změnám daným stárnutím, ale nemusí být od počátku stáří rozsáhlé. Jedincům nemusí být zásadně znemožněno vést aktivní a nezávislý život. Lidé v uvedeném věku si nastávající problémy uvědomují. Tato autorka dále konstatuje, že na druhou stranu záleží na tom, jaká bude interpretace nadcházející proměny a jak k ní přizpůsobí svůj životní plán. V pravém stáří již problémy dané tělesným a mentálním poklesem narůstají. Za důležitý úkol je však vzata životní pohoda, která může značně přispět k udržení přijatelného

životního stylu (Vágnerová, 2007). Hartl a Hartlová (2010) charakterizují stáří jako konečnou etapou geneticky vyměřeného trvání života. Podle patnáctileté periodizace se stáří dělí od 60 do 74 let na rané, od 75 až do 89 let na vlastní stáří a od 90 let výše na dlouhověkost (Hartl a Hartlová, 2010).

1.3 Vymezení pojmu senior

Hartl a Hartlová (2010) označují za seniora člověka staršího 60 až 65 let. Sak a Kolesárová (2012) uvádějí, že se člověk plynule stane seniorem v momentě, kdy dojde k přechodu ze střední generace do starší generace. Dle uvedených autorů se člověk stává seniorem mezi 60. a 70. rokem věku, a to v závislosti na svých individuálních charakteristikách (Sak a Kolesárová, 2012).

1.3.1 Domovy pro seniory jako jedno ze zařízení sociálních služeb

Hrozenská a Dvořáčková (2013) poukazují na možnost vyhledat v zákoně o sociálních službách vymezení zařízení sociálních služeb. Za zařízení sociálních služeb zaměřené na seniory lze považovat centra denních služeb, denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem a domovy pro seniory. V uvedeném zákoně jsou rovněž vymezeny základní činnosti, které ke každé ze sociálních služeb náleží (Hrozenská a Dvořáčková 2013). V případě, kdy jsou senioři již natolik nesoběstační, že nemohou žít ve svém přirozeném, původním prostředí a péče za strany jejich rodinných příslušníků je nedostatečná nebo úplně chybí, mohou podle Dvořáčkové (2012) využít služeb pobytových zařízení. Typickým pobytovým zařízením pro seniory jsou domovy pro seniory (Dvořáčková, 2012). Domovy pro seniory jsou podle Malíkové (2011) pobytovou službou s celoročním provozem a jsou určeny pro seniory se sníženou soběstačností a s nutností pravidelné pomoci v komplexní péči.

V ustanovení §49, odst.1 zákona č. 108/2006Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno, že v domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Ve druhém odstavci tohoto zákona jsou vymezeny základní činnosti mezi které patří poskytnutí ubytování, stravy, pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, při osobní hygieně

nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, aktivizační činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

2 Mezigenerační vztahy ve společnosti

2.1 Pojetí a formování generace

Pojem generace, který podle Saka a Kolesárové (2012) bývá nejčastěji používán v každodenní obecné komunikaci, je nejznámější v demografickém významu. Pojem generace se v demografii pojí k biologické reprodukci lidského rodu. V tomto pojetí se hovoří o generaci prarodičů, rodičů a dětí, kdy věkový rozdíl mezi generacemi je dán dobou potřebnou k biologickému vývoji od narození k zahájení biologické reprodukce (Sak a Kolesárová, 2012). V biologickém významu je generace vnímána jako souhrn jedinců, kteří se narodili a vyrůstali spolu ve stejném čase (Hartl a Hartlová, 2010).

Pojem generace je rovněž dle Rabušicové et al. (2016) odvozována od sociálních, politických, ekonomických makroprocesů a technologických změn. V tomto smyslu mluvíme o generaci podle pohlaví, sociální třídy, rasy, etnika, národa, kultury či politické orientaci. Její operacionalizace může být založena i na věku, na generační příslušnosti či na kombinaci obojího (Rabušicová et al., 2016). Tošnerová (2009) uvádí, že generaci tvoří skupina lidí, kteří se narodili a dospívali v přibližně stejné době. Na takto vymezenou skupinu lidí nemá vliv jejich příbuzenský nebo jiný vztah. Rozdíly v chování jednotlivých generací jsou dané společenským vývojem (Tošnerová, 2009).

Generace se podle Lacka (2014) pojí k většinové skupině obyvatel, kteří jsou přibližně stejného věku nebo zastávají podobné ideály vlivem doby, ve které vyrůstali. Zároveň je spojují způsoby uvažování, názory, subkultura i životní styl. Uvedený výčet Lacko (2014) označuje za základní atribut společnosti, jelikož se taková generace dostane na nějaký čas do vedení. Následně udává chod společnosti a podílí se i na výchově další nové generace. Každá z generací je originální a většinou neguje předešlé generace (Lacko, 2014). Formování generace autoři Sak a Kolesárová (2012) vnímají jako strukturovaný proces. K procesu utváření generace dochází díky dílčím individualizovaným procesům sociálního zrání každého z jednotlivců, kteří tvoří generace. Proces utváření generace je stejně samozřejmý jako generace, která je tvořena populačními ročníky a jednotlivci (Sak a Kolesárová, 2012).

2.2 Mezigenerační vztahy

Malíková (2011) konstatuje, že vztah společnosti vůči seniorům reflektuje její samotnou vyspělost a morální úroveň. Každá společnost zaujímá různé postoje vůči starším osobám. V naší společnosti je nadále stáří nedocenené. Dochází k ignoraci, zesměšňování, ponižování nebo nerespektování starších jedinců. Dochází ke zesměšňování starých lidí mladšími (Malíková, 2011). Mladá generace dle Zimmelové (2009) nejčastěji spojuje stáří slovy pomalost, neschopnost vytvářet hodnoty moderním způsobem, nemoc, mrzutost, nižší aktivity nebo blízkost smrti. V soudobé společnosti se stále častěji potlačuje myšlenka na stáří a výsledkem je projev odporu k tomuto věku (Zimmelová, 2009). Podle Krause (2014) je otázkou problematiky mezigeneračních vztahů zejména komunikace. Má své bariéry, které plynou z prožitých historických událostí a charakteru poměrů ve společnosti. Tento autor také podotýká, že poměry ve společnosti udávají na příklad odlišné životní zkušenosti, rozdílné vzdělání, zdravotní stav, příležitosti k seberealizaci, orientace v moderních technologiích, odlišné struktury hodnot, představ o slušnosti, morálce nebo etiketě. Výsledkem může být oboustranná nechuť komunikovat. Dorozumívání mezi generacemi je čím dál složitější a obtížnější. Mezigenerační vztahy ovlivňuje i prodlužující se věk odchodu do důchodu a situace na trhu práce (Kraus, 2014).

Společenské procesy, zejména společenskou dynamiku i aktuální stav společnosti ovlivňují dle Saka a Kolesárové (2012) jednotlivé generace. Jedná se o generaci mladou, střední a starší. Mladá generace je na ostatní generace nejlépe adaptována. Na druhou stranu se s nimi nejméně identifikuje a je k nim nejkritičtější. Identifikuje se pouze s tím, v čem žije. Tito autoři dále uvádějí, že střední generace již ovlivňuje společenské klima, naráží na bariéry starší generace a přenáší své myšlenky na mladou generaci. Starší generace se ztotožňuje se společenskou realitou, ke které je méně kritická. Zároveň je na ni méně adaptovaná a je spíše zahleděná do minulosti. Srovnává minulost s přítomností, kdy po srovnání vychází přítomnost hůře (Sak a Kolesárová, 2012). Ve své publikaci Veteška (2014) zmiňuje, že v důsledku nízké porodnosti starší generace výrazně narůstá. Každá z generací žije ve svém vlastním světě, a proto rozdíly ve zkušenostech mezi nimi vytvářejí bariéry. Kontakty mezi mladými a seniory podle uvedeného autora slábnou. Slábne i každodenní práce, která je nutná pro zabezpečení

životních potřeb a přestává být považována za společný úkol. Kontakt mezi členy stejných věkových skupin se zintenzivňuje a sociální kontakty a vztahy mezi lidmi různého věku se postupně vytrácejí. V současné době mladá generace nepocituje se starší sounáležitost a sociální soudržnost se postupně vytrácí. Starší generace je vnímána jako přítěž, generace, která vyžaduje příliš, ale málo přináší. Význam stáří je záměrně přehlížen (Veteška, 2014).

Sak a Kolesárová (2012) dále zastávají názor, že funkcí seniorů není dávat společnosti energii, ale korigovat a oponovat projektům mladších generací. Nenechat společnost zapomenout, co je pro ni podstatné a spojovat minulost s přítomností. Udržet kontinuitu společnosti tam, kde chce mladá generace revolučně začít od nuly. Senioři mají v mezigeneračních vztazích nezastupitelnou funkci (Sak a Kolesárová 2012). Rabušicová et al. (2016) poukazuje na přínos vyplývající i z realizací mezigeneračních programů. Mezigenerační vztahy jsou díky nim posilovány zejména rozvojem přátelských vztahů a porozuměním pro ostatní generace. U starší generace se snižuje sociální izolace. Dochází k navázání nových kontaktů a přátelství a lepší vnímání ostatních generací (Rabušicová et al., 2016).

2.2.1 Ageismus ve společnosti

Jirásková et al. (2005) konstatuje, že označení ageismu vychází z anglického slova *age*, které znamená věk, stáří. Obecně vzato ageismus je označován za společný předsudek vůči stáří. Původně tento pojem vycházel z konceptu, kdy slovo stáří vnímali jako objektivní kategorii, který sdružovala neurčitou skupinu osob na základě jediného kritéria, kterým je chronologický věk. Tato autorka dále podotýká, že je v současné době ageismus vnímán jako fenomén sociální vědy a politické, sociálně politické, sociálně psychologické praxe. Podstatu ageismu utváří nesprávně pochopená kvalitativní nerovnost jednotlivých fází vývojových etap člověka prostřednictvím systematické stereotypizace a diskriminace jedinců a skupin z důvodu jejich chronologického věku a příslušnosti ke starší generaci (Jirásková et al, 2005). Hrozenská a Dvořáčková (2013) definují ageismus jako averzi vůči starším lidem. Starší lidé nebývají ceněni. Ani jejich názory nemají takovou váhu nebo sílu, jako je tomu u střední generace, přestože jsou podloženy zkušenostmi. Thompson a Weaver (2016) se o ageismu vyjadřují jako o negativních obrazech stárnutí.

Ageismus je ztělesněním hlubokého neklidu a osobního odporu a nechuti ke stárnutí ze strany mladých a dospělých. Pojednává o předsudcích založených na věku. Tyto předsudky pronikají do kulturních očekávání starších dospělých a dokonce i dětí (Thompson a Weaver, 2016). Za primární zdroj ageismu lze podle Krause (2014) považovat oslabování sociálních vazeb mezi generacemi. Mladá generace nepociťuje sounáležitost a nevidí ve starších lidech potenciál k přínosu pro společnost.

Společnost podle Thorové (2015) klade důraz na mládí a výkon. Stárnoucí osoby mají pro společnost nižší hodnotu. Je poukazováno na chronologický věk a nikoliv na reálný výkon a celkový přínos. Uvedená autorka dále zmiňuje, že tato skupina lidí se vyznačuje množstvím negativních vlastností bez ohledu na individuální rozdíly. Staří občané jsou popisováni jako nepružní, unavení, vyhořelí, protivní, bezmocní, pomalí, nevykonní a nemocní. Vidovičová (2008) ve své publikaci popisuje ageismus jako soubor reálných důsledků nerovných podmínek. Dochází k rozlišování mezi jedinci i skupinami na základě jejich chronologického věku. Jsou jim přisuzovány odlišné vlastnosti, schopnosti a jsou definovány bariéry pro jejich vstup, výstup nebo účasti na rolích, statcích, službách a ostatních pozitivních sociálního života (Vidovičová, 2008). Pokorná (2010) rovněž ageismus označuje za společensky vysoce nebezpečnou věkovou diskriminaci. Uvedená diskriminace podle této autorky vychází z předpokladu, že jedinci dané věkové kategorie nebo generace vykazují rozdílné charakteristiky a rozdílné společenské a lidské hodnoty.

2.3 Mezigenerační komunikace ve společnosti, její potenciál a bariéry

Nezbytným předpokladem pro úspěšnost člověka ve společnosti je podle Jirsákové et al. (2005) mezigenerační komunikace. Jejím prostřednictvím by měli lidé dojít k porozumění a dorozumění. Současná doba se však vyznačuje zahlcováním podněty. Úspěšnost člověka i společnosti se vyznačuje svým vztahem k rychlosti a schopnosti této schopnosti využít. Tato autorka dále uvádí, že se tempo života zrychluje a čas je rozdroben na nespojitě okamžiky, nestejnorodé činnosti, které směřují k úspěchu v byrokratické a průmyslové dimenzi. Dochází ke ztrátě schopností komunikovat. S ohledem na proces stárnutí může probíhat obtížněji i mezigenerační komunikace. Pro úspěšnou komunikaci je nutné akceptovat druhého jako jedince, který je sice jiný, ale je rovněž osobností s mnoha zkušenostmi, prožitky, poznatky.

Mezi bariéry komunikace se řadí neochota, lenost, interpretační chyby, životní preference a hodnoty, charakterové vlastnosti a osobnostní projevy. Ale mezi bariéry komunikace, které mají výlučně mezigenerační parametry, uvedená autorka dále zahrnuje na příklad prožité události, charakter společenských poměrů, rozdílné životní zkušenosti, pojetí důstojnosti, rozdílné vzdělání, věková diskriminace, zdravotní stav. Problematika komunikace a mezigenerační komunikace by se měla stát jednou z priorit našeho pojetí vzdělání. Komunikace není záležitostí pouze abstraktních úvah filozofů (Jirsáková et al., 2005). Pokorná (2010) komunikaci vnímá jako proces předávání informací mezi dvěma nebo více komunikanty. Jedná se o proces sdělování, přenosu a výměny významů hodnot. Jedná se i o oblast informací a výsledků lidské aktivity. Komunikace je základem veškerých mezilidských vztahů (Pokorná, 2010).

Liguš et al. (2019) vkládá pojem komunikace do různých souvislostí se zřetelem na každodenní řeč, odborný písemný styk nebo na oblast všeobecných sociálně psychologických interakcí. Komunikační procesy doprovází člověka od narození až po umírání. Podle tohoto autora se úspěšný pohyb mezi lidmi a kvalita jeho společenského soužití odvíjí od schopnosti komunikovat. V současné době se mezilidská komunikace stala velmi širokou vědou, která se dotýká téměř všech oblastí lidské činnosti (Liguš et al., 2019). Ströhl (2016) uvádí, že základem komunikace je vytvoření informací. Aby byly informace vytvořeny, vyměňují si lidé různé existující informace, kdy při této výměně informací vytváří nové.

Mišovič (2015) za komunikaci označuje proces vytváření významu mezi dvěma nebo více lidmi. Spolupůsobí na různé oblasti osobnosti, zejména na informační a motivační, na paměť a celý komplex smyslových receptorů. Ve společenské komunikaci mají podstatný význam i zrakové a sluchové orgány. Uvedený autor dále ve své publikaci poukazuje na aktivní proces, který probíhá od hledání až k pochopení jednotlivých slov a vět, samotného významu a vnitřního smyslu. Společnost je pak dle tohoto autora nositelem kultury, která svými prvky jako jsou tradice, normy, neformální zvyklosti či obyčeje, významně ovlivňuje obsah komunikace. Díky komunikaci dochází k propojení psychických projevů a procesů komunikujících osob a přispívá tak k jejich vzájemnému ovlivnění. Používání gestikulace, přirozeného jazyka za účelem produkovat, šířit, shromažďovat informace, je nedílnou součástí

společenského života. Avšak absence motivace, potřeby něco sdělit, vyjádřit druhému, výrazně ovlivňuje spokojenost člověka v dalších oblastech života. Komunikace se může vyznačovat poruchami nebo nedorozuměními, jelikož každé sdělení může být různě chápáno (Mišovič, 2015). Komunikace je prostředek pro spolupracující činnosti ve společnosti. Na základě těchto činností probíhá samotný spolupracující proces (Mead, 2017).

3 Mezigenerační solidarita

3.1 Pojetí mezigenerační solidarity

Solidarita dle Tomeše (2018) pojednává o soudružnosti ve společnosti lidí, kteří mají společné zájmy. Je založená na principech vzájemnosti mezi účastníky. Nástrojem k zajištění volnosti a rovnosti mezi všemi občany daného společenství se stejnými zájmy je solidarita, a to bez ohledu na biologické, psychické nebo fyzické odlišnosti. Uvedený autor dále konstatuje, že společnost se stejnými potřebami a zájmy je motivována ke společné akci, ke společnému úsilí. Lidé jsou tedy na základě svých neuspokojených společenských sociálních potřeb motivováni k solidaritě, a proto je hnacím motorem solidarity právě motivace (Tomeš, 2018). Jeřábek et al. (2013) poukazuje na moderní společnost, kterou drží pohromadě solidarita organická, jež se vyznačuje slabšími pouty ve společnosti. Naopak tradiční společnost držela pohromadě mechanická solidarita, která byla založena na tradicích a sdílených normách tehdejších společností (Jeřábek et al., 2013). Mezigenerační solidarita podle Viscogliosi et al. (2017) zahrnuje vzájemnou pomoc, kterou každá generace dává a přijímá od následujících a předchozích generací. Mezigenerační solidaritu je možné klasifikovat podle sociální účasti. Může představovat interakci mezi osobními faktory jako je věk, pohlaví, sociokulturní identita, organické systémy a schopnosti starších a faktory fyzického a sociálního prostředí, které určují kontext a organizaci společnosti (Viscogliosi et al., 2017).

K samotnému rozvoji mezigenerační solidarity by mohlo podle Kitliňské (2012) dojít prostřednictvím mezigeneračního učení ve formě dobrovolnictví. Mohlo by být realizováno dobrovolnictví seniorů nebo dobrovolnictví se seniory společně s mládeží, kteří se podílejí na společných aktivitách a činnostech. Tímto způsobem by na základě tvrzení této autorky došlo ke spojení všech věkových skupin, které se učí navzájem a společně. Může takto docházet k prevenci sociálního vyloučení a ke zlepšení kvality života. Může dojít ke zvýšení sebevědomí starých lidí zúčastněných generací (Kitliňská, 2012). Mezigenerační solidarita je z etického pohledu Krebse et al. (2010) považována za princip vzájemné pomoci, podpory, porozumění a soudružnosti. Jedná se o hodnotu, která zajišťuje důstojný život. Zároveň pojednává o vzájemné ochotě navzájem si mezi generacemi pomoci s absencí vynucovacích prostředků a zcela

dobrovolně (Krebs et al., 2010). Dolista (2009) ve svém článku uvádí, že princip solidarity vede k upevnění lidského společenství a k síle lidské soudružnosti. Možný et al. (2003) mezigenerační solidaritu definuje jako vztah mezi generacemi. Silverstein et al. (2012) doplňuje, že mezigenerační solidarita pojednává o citlivosti, chování, o postojích, hodnotách a o strukturálním uspořádání, které spojují generace. Pojem mezigenerační solidarita se podle Silversteina et al. (2012) vyznačuje emoční soudržností mezi generacemi.

3.2 Mezigenerační učení

Mezigenerační učení je Rabušicovou et al. (2016) vnímáno jako proces setkávání a vzájemného předávání učebních podnětů a obsahů mezi lidmi různých generací. Díky tomuto procesu jedinci každého věku získávají dovednosti a znalosti, postoje a hodnoty z každodenních zkušeností. Rovněž ze všech dostupných zdrojů nebo všemi vlastními způsoby. Jedná se o učení záměrné i nezáměrné, vědomé i nevědomé, senzomotorické, verbálně kognitivní i sociální učení, celoživotní, formální i neformální. Za základní znak mezigeneračního učení uvedená autorka vymezuje pouze spoluúčast lidí z různých generací. Mezigenerační učení může probíhat mezi dvěma generacemi po sobě jdoucí nebo generace ob jednu či ob dvě. Účastníci mezigeneračního učení vnášejí do učebních obsahů svoji rozdílnou generační zkušenost, hodnoty a znalosti. Nemusí být využíváno pouze za účelem získání vzdělávacího obsahu. Může se stát součástí onoho obsahu a učebních cílů ve věkově smíšené skupině účastníků (Rabušicová et al, 2016). Díky mezigeneračnímu učení dochází ke snadnějšímu zapojení všech generací do sociálního a ekonomického života. Mezigenerační učení bylo z historického hlediska vnímáno jako předávání dovedností, hodnot, norem nebo znalostí mezi generacemi (Kitliňská, 2012).

Sak a Mareš (2007) podotýkají, že se učení nevztahuje pouze k vědě a poznávání, ale i k rozvíjení rozumových schopností, k osvojování sociálních a dalších dovedností. Rozvíjí se i duchovní, morální a etické hodnoty a žádoucí vztahy k ostatním lidem i ke společnosti jako celku (Sak a Mareš, 2007). V důsledku rostoucího zájmu o překonání mezigeneračních sporů se Veteška (2014) ve své publikaci zmínil o zvýšení zájmu o mezigenerační učení. Podmínkou pro mezigenerační učení je přítomnost dvou či více generací. Podle tohoto autora napomáhá k užitečné výměně zkušeností

a přispívá k vytváření vztahů mezi zúčastněnými generacemi. Jedná se o řízený a cíleně vedený vzdělávací proces (Veteška, 2014). Kamanová et al. (2016) mezigenerační učení ve svém článku definuje jako proces prostřednictvím kterého jedinci všech věkových kategorií získávají dovednosti a znalost, postoje a hodnoty z denních zkušeností, z veškerých dostupných zdrojů a ze všech vlivů z jejich vlastního žití. Tato autorka dále uvádí, že mezigenerační učení je zaměřené na zástupce různých generací, kteří do procesu učení aktivně vstupují. Mezigenerační učení je procesem předávání a přebírání sociálních a kulturních znalosti od starších k mladším a naopak. Jedná se o obousměrný proces předávání znalostí, dovedností a zkušeností navzájem mezi generacemi (Kamanová et al., 2016).

3.2.1 Důvod vzniku mezigeneračního učení

Rabušicová et al. (2016) za impulz zrodu zájmu o mezigenerační učení udává demografické změny charakterizované stárnutím populace, proměnou tradiční rodiny a širšího společenského kontextu vyznačující se přechodem ke společnosti vědění s požadavkem celoživotního učení. Starší generace pak může být vnímána jako zdroj jedinečných zkušeností, poznatků a nositel tradic. Tato autorka dále zmiňuje, že setkávání s ní může mladším generacím přinášet silné a uspokojující emocionální prožitky, může ovlivnit jejich hodnoty a měnit stereotypy. V neposlední řadě může pomáhat při zvládání nejrůznějších pracovních a obecních životních úkolů. Mezigenerační učení může poskytnout předávání hodnot, tradic, historie a historických zkušeností obecně, sdílení nových poznatků a aktuálního vědění obecně (Rabušicová et al., 2016). Jelikož neustále přibývá stárnoucí populace, je na místě zasadit se o změny v postojích společnosti ke stáří. Potřeba mezigeneračního učení trvá nadále, a to z důvodu velikosti stárnoucí populace (Kitliňská, 2012).

Veteška (2014) mezi důvody vedoucí ke vzniku mezigeneračního učení řadí demografické změny charakterizované stárnutím společnosti nebo mezigenerační konflikty. Zároveň proměny směrem ke společnosti znalostí ve smyslu celoživotního učení a mezigenerační učení, dynamika a stabilizace ve společnosti byly jedním z důvodů vzniku mezigeneračního učení. V neposlední řadě uvedený autor dále podotýká, že i proměny rodiny v pojetí modelů rodinného soužití, vícegeneračních rodin, rodinnou solidaritou vedly ke vzniku mezigeneračního učení.

Kamanová et al. (2016) ve svém článku uvádí, že v důsledku demografických změn ve smyslu stárnutí populace, proměn tradiční rodiny, dochází k oslabování mezigeneračních kontaktů. Dochází i k proměně samotné společnosti ve společnost vědění, pro kterou se vzdělání, vědění a informace staly klíčovým prvkem. Rozvoj jedince i samotné společnosti tkví v potřebě učit se po celý život a ve všech oblastech. Mezigenerační učení pak dle Kamanové et al. (2016) bezesporu přispívá k naplnění této potřeby.

3.3 Pojetí mezigenerační spolupráce

Mezigenerační aktivity vznikly na základě vyjádření Vetešky (2014) jako reakce společnosti na stále větší oddalování generací. V souvislosti se stále měnící se ekonomikou ve světě se začaly objevovat tyto propasti. Každá z generací má svůj životní styl a je jedinečná a specifická. Mezigeneračních vztahů ale podle tohoto autora ubývá. Generace přestaly být partnery a staly se z nich spíše soupeři. Mezigenerační spolupráci ve formě aktivit a programů vnímáme jako činnosti, na základě kterých se realizuje mezigenerační učení. Cílem mezigenerační spolupráce je propojení mladší a starší generace tak, aby došlo pozitivně ke vzájemnému ovlivnění (Veteška, 2014). Santini et al. (2018) označuje mezigenerační spolupráci za činnosti, které podporují interakci mezi lidmi různého věku. Pomáhají překonávat stereotypy související s věkem a zlepšit duševní pohodu starších lidí. Díky mezigenerační spolupráci se mohou zlepšit postoje mezi generacemi navzájem a může se posílit mezigenerační solidarita. Hlavním nástrojem mezigenerační spolupráce jsou mezigenerační programy (Santini et al., 2018).

Jarrott a Smith (2011) mezigenerační spolupráci označují za soubor aktivit, které jsou realizovány v rámci mezigeneračních programů. V mezigeneračních programech by mělo být propagováno rovné postavení všech účastníků, spolupráce směrem ke společnému cíli a mechanismy přátelství mezi účastníky. Mezigenerační spolupráce je podle Yasunaga et al. (2016) forma lidské služby, která se vyznačuje pokračující a organizovanou interakcí mezi členy mladších a starších věkových skupin. K posílení těchto interakcí přispívají právě mezigenerační programy.

3.4 Mezigenerační programy

Kamanová et al. (2016) ve své publikaci uvádí, že mezigenerační programy pojednávají o aktivitách, při kterých dochází ke spolupráci mezi dvěma různými generacemi a jsou přímo zacílené mezigeneračnímu učení. Programy tato autorka definuje jako cílené vytváření situací, při kterých musí docházet ke vzájemnosti interakcí. Nemělo by se jednat pouze o jednosměrný přenos. Mezigenerační programy podporují mezigenerační přenosy a jsou postaveny na předpokladu, že učení je celoživotním procesem (Kamanová et al., 2016). Mezigenerační programy se podle Rabušicové et al. (2014) rovněž pojí přímo k mezigeneračnímu učení. Cílem těchto programů je redukce stereotypů a zvýšení vzájemné důvěry, spolupráce, porozumění, rozvoje a podpory mezi mladší a starší generací. Takové programy probíhají na základě vzájemné interakce a nikoliv jednosměrných přenosů (Rabušicová et al., 2014). Dle tvrzení Bailly a Giraideau (2019) mezigenerační programy mají za cíl posílit spolupráci mezi různými věkovými skupinami. Mezigenerační programy mají přínos pro každou generaci (Bailly a Giraideau, 2019). Gualano et al. (2018) poukazuje na možnou sociální izolaci starších lidí, kdy tento stav významně ovlivňuje i jejich zdraví. Mezigenerační programy mají přínos jak pro starší, tak pro mladou generaci, kdy se v této souvislosti zlepšuje interakce mezi generacemi (Gualano et al., 2018).

Mezigenerační programy podle Rabušicové et al. (2016) je možné definovat jako plánované aktivity, které byly vytvořeny záměrně. Mají za úkol spojovat odlišné generace za účelem sdílení zkušeností. Mezigenerační programy dle uvedené autorky jsou dále charakteristické danou záměrností a plánovaným pojetím aktivit. Spojují více generací, které nejsou spojeny biologicky, ale sociálně. Efektivně zmírňují navykklý vzorec chování a myšlení mezi mladými a starými lidmi a vytváří prostor pro vzájemné porozumění a sdílení. Díky mezigeneračním programům dochází k rozvoji přátelských vztahů a porozumění pro ostatní generace. Jedná se o nástroj možné sociální změny, která nabízí mladší a starší generaci příležitosti k interakci a vtažení do řešení společenských otázek (Rabušicová et al., 2016). Mezigenerační programy by měly působit preventivně v oblasti mezigeneračního napětí ve společnosti. Měly by zamezit věkové segregaci. V neposlední řadě by měly pomoci s porozuměním a se sdílením rozdílných kulturních hodnot a životních stylů (Horáková et al., 2014). Mezigenerační

programy se od sebe liší cílovou skupinou, zaměřením, místem konání nebo délkou trvání (Veteška, 2014).

Cohen Mansfield a Jensen (2017) naznačují, že je zapotřebí věnovat zvláštní pozornost i požadavkům a potřebám účastníků mezigeneračních programů. Měla by být zohledněna charakteristika a příprava programu a zároveň i vnímané přínosy a obtíže. Poté mohou mít mezigenerační programy prospěšné účinky pro starší i mladší generaci a mohou být přínosem v akademické, sociální a emoční oblasti. Canedo García et al. (2017) poukazuje na vzájemné učení mezi generacemi prostřednictvím různých iniciativ a mezigeneračních programů. Mezigenerační programy pojednávají o činnostech podporující spolupráci, interakci mezi dvěma nebo více generacemi. Podle těchto autorů se jedná o jakýsi doplněk celoživotního učení starších dospělých a rozvoje změny postojů, které projevují mladí lidé vůči starším. Pokud se jedná o zlepšení zdraví a pohody starších dospělých, účast v těchto programech přináší možnost zlepšení intelektuální nebo podněcení fyzické aktivity starších osob. Současně přispívá k podpoře hodnot a chování u dětí a k budování identity mezi adolescenty (Canedo García et al., 2017). Anderson et al. (2017) uvádí, že se díky mezigeneračním programům rozšiřuje schopnost starších a mladých lidí porozumět jejich situaci. Zároveň přispívá k otevřenosti, flexibilitě, přizpůsobení, které se přenáší do každodenního života starších i mladších osob (Anderson et al., 2017).

3.4.1 Typy mezigeneračních programů

Rabušicová et al. (2016) mezigenerační programy dělí podle tematického zaměření. První typ tematického zaměření je kulturní. Tento je zaměřený na různé společně výtvarné, hudební aktivity a praktické umělecké dílny. Pojednává převážně o nabídce různých kulturních institucí. Druhý typ tematického zaměření je dle uvedené autorky sociální a podpůrný. Tento směřuje k seniorům a jejich začleňování a zároveň k rodinám a jejich podpoře při výchově dětí. Třetí typ tematického zaměření je vzdělávací. Jedná se na příklad o kurzy pro seniory v základním ovládnání počítače, o aktivity související s ochranou přírody, životního prostředí a zdravého životního stylu (Rabušicová et al., 2016). Podle Strategie celoživotního učení ČR (2007) se mezigenerační učení v rámci mezigeneračních programů dělí na formální, neformální a informální vzdělávání. Na příklad setkávání seniorů a předškolních dětí lze označit

jako neformální vzdělávání. Takové vzdělávání je zaměřené na získání dovedností, znalostí, kompetencí, které pomohou zlepšit společenské nebo pracovní uplatnění konkrétního jedince. Nevede ale ke získání stupně vzdělání. Za účasti odborného vedení je podle uvedené strategie realizováno ve školských zařízeních, v nestátních neziskových organizacích, v soukromých vzdělávacích institucích nebo u zaměstnavatelů. Jedná se o volnočasové aktivity pro děti, mládež, dospělé a seniory, o různé jazykové kurzy nebo počítačové, rekvalifikační kurzy (Strategie celoživotního učení ČR, 2007).

Veteška (2014) mezigenerační programy dělí podle obsahu, a to se zaměřením na mediální výchovu, umění, odborné dovednosti, cestování, výlety, exkurze, všeobecné znalosti, téma zdraví a životní prostředí a jeho ochranu. Kamanová et al. (2016) uvažuje ve svém článku o kategorizaci mezigeneračních programů. Programy se mohou dělit podle účelu, cíle, obsahu, cílových skupin či místa jejich realizace. Rozlišujeme tři typy programů podle obsahu. Kulturní typ mezigeneračního programu je zacílen na společenské výtvarné a hudební aktivity, umělecké dílny nebo poznávání umění zábavnou formou. Sociální a podpůrný typ mezigeneračního programu směřuje k seniorům a jejich začleňování, k rodinám a jejich podpoře při výchově dětí. Poslední vzdělávací typ mezigeneračního programu je dle této autorky zaměřen na různé kurzy pro seniory. Jedná se na příklad o kurzy v základním ovládní počítače, s novými trendy v gastronomii. Zároveň může být program zaměřen na mezigenerační studium na akademické půdě Univerzit třetího věku nebo v knihovnách. Současně rozlišujeme typy programů podle cílových skupin. Těmi jsou dvě generace, kdy ústřední generací je generace seniorů nebo mladší generace nebo se jedná o zapojení generací rovnocenně (Kamanová et al., 2016).

3.4.2 Cíle mezigeneračních programů

Prvotním cílem mezigeneračních programů bylo podle tvrzení Vetešky (2014) snížit vzdálenost mezi věkovými skupinami. Následně se začaly rozvíjet projekty orientované na příklad na seniory trpící pocitem samoty, na studenty se špatnou školní docházkou, na uživatele drog, na chybějící podporu mladé a starší generace. Mezigenerační programy obsahují specifické cíle aktivit a činností, ke kterým mezigenerační spolupráce směřuje. Následně uvedený autor konstatuje, že jsou programy tematicky zaměřené podle cíle na řešení konfliktů nebo problémů, na prevenci násilného chování,

na zprostředkování historie a vzpomínek, zachování kulturního dědictví a práce s žijícími svědky, na sociální inkluzi a participaci účastníků, na zaměstnatelnost účastníků nebo rozvoj komunity. Jednotlivé cíle se mohou vzájemně prolínat (Veteška, 2014). V článku Kamanové et al. (2016) je uvedeno, že mezigeneračních programy jsou zaměřené podle cílů na rozvoj komunity, na vytváření míst pro setkávání různých generací, na trénink, učení a vzdělávání, na mezigenerační podporu ve smyslu podporování méně zkušeného zkušenějším, na předcházení konfliktů a problémů, na sociální zapojení, na zaměstnanost nebo zprostředkování historie a vzpomínek. Veškeré mezigenerační programy, projekty nebo i dílčí aktivity mají podle autorky tohoto článku v podstatě společný cíl, a to posilování mezigeneračního dialogu, spolupráce, porozumění a solidarity.

3.5 Operacionalizace vybraných pojmů

Generace – Tošnerová (2009) za generaci považuje skupinu lidí, kteří se narodili a dospívali v přibližně stejné době bez ohledu na jejich příbuzenský nebo jiný vztah

Mezigenerační vztahy – Steinbach a Hank (2016) popisují mezigenerační vztahy jako kontakt, emoční blízkost, normativní odpovědnost mezi generacemi

Ageismus – podle Hartla a Hartlové (2010) se jedná o označení věkové diskriminace nebo znevýhodňování osob na základě jejich věku

Mezigenerační solidarita – Viscogliosi et al. (2017) charakterizuje mezigenerační solidaritu jako proces předávání a přijímání pomoci mezi generacemi

Mezigenerační učení – podle Kamanové et al. (2016) je mezigenerační učení procesem předávání a přebírání sociálních a kulturních znalostí od starších k mladším a naopak

Mezigenerační spolupráce – Veteška (2014) definuje mezigenerační spolupráci jako soubor aktivit, činností, za účelem propojení mladší a starší generace

Mezigenerační program – ze sociologického hlediska se podle Rabušicové et al. (2016) jedná o záměrně vytvořenou, plánovanou aktivitu

4 Význam mezigenerační spolupráce v oficiálních dokumentech

4.1 Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019 – 2025

Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019 – 2025 (2019) navazuje na Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017. Účelem této strategie je formulovat strategický přístup k přípravě společnosti na stárnutí, která je ze své podstaty agendou průřezovou a týká se různých oblastí života jedince a společnosti, a tedy i různých oblastí veřejných politik. Tento rámec by měl reagovat nejen na problémy, které se týkají dnešních seniorů, ale také formulovat opatření přípravy na stárnutí společnosti jako celku a zahrnovat tak obyvatele všech věkových kategorií.

4.2 Národní program přípravy na stárnutí pro období let 2013 až 2017

Rada vlády aktualizovala pro seniory a stárnutí populace Národní akční plán. Strategický dokument Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 (2014) byl schválen usnesením vlády České republiky ze dne 30. března 2015 č. 218 o Národním akčním plánu podporujícím pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017. Aktualizovaná verze navazuje na předchozí národní strategie k řešení problematiky stárnutí populace a přípravy na stárnutí, které jsou zpracovávány 1 krát za 5 let. Jedná se již o čtvrtý dokument. Tento zahrnuje všechny průřezové oblasti týkající se problematiky stárnutí populace. Záměrem je komplexní přístup k řešení problematiky stárnutí populace, koordinace a propojování jednotlivých strategií rezortů v oblasti přístupů ke stárnutí a vytvoření společných priorit všech přijatých opatření. Základním rámcem Národního akčního plánu je zajištění dodržování a ochrany lidských práv seniorů. Národní akční plán respektuje mezinárodní priority a je v souladu s Regionální implementační strategií Madridského mezinárodního akčního plánu pro problematiku stárnutí.

Mezigenerační spolupráce se pak podle tohoto plánu dotýká celého spektra aktivit napříč společnostmi. Vedle zlepšení sociální soudružnosti vede podpora v této oblasti k vytvoření pozitivních intergeneračních sociálních vazeb prospívajících občanské společnosti. Ovlivňuje kvalitu rodinného života, je přínosem v sektoru sociálních a zdravotních služeb a může kladně ovlivňovat i ekonomický rozvoj.

Dotčený akční plán považuje za cíl mezigenerační spolupráce větší porozumění mezi staršími a mladšími lidmi, posílení participace seniorů v rodině a ve společnosti, vychovávat k úctě ke stáří, posilování mezigenerační solidarity a spolupráce. Mezi opatření směřující k dosažení vytyčených cílů jsou dále v uvedeném akčním plánu vymezena opatření, která jsou zaměřená na podporu mezigenerační solidarity, mezigeneračního dialogu či na podporu soudržnosti generací prostřednictvím dobrovolnické aktivity (spolupráce v rodině, místní komunitě i na celospolečenské úrovni, využití volného času seniorů).

K posílení mezigenerační spolupráce a k rozvoji občanské společnosti může dle zmíněného akčního plánu významně přispět institut dobrovolnictví. Dobrovolnická činnost napomáhá na jedné straně k zvýšení kvality života seniorů, kteří potřebují podporu, pomoc či péči. Na straně druhé dobrovolnictví vytváří alternativní příležitosti pro aktivní zapojení do společnosti po opuštění trhu práce a slouží jako prevence sociálního vyloučení ve vyšším věku. Aktivizovat seniory, zdůrazňovat hodnotu dobrovolnictví a rozšířit možnosti smysluplné účasti na dobrovolných aktivitách je jedním z hlavních cílů. Aktivovat seniory lze prostřednictvím mezigeneračních komunitních center, poradenských pozic při úřadech práce a v nemocnicích, informačních kampaní a především skrze spolupráci se seniorskými a proseniorskými organizacemi a s neziskovým sektorem obecně. K aktivizaci je nezbytná podpora seniorů a posilování jejich sebedůvěry ve vlastní schopnosti, a to hned v počáteční fázi rozhodování, zda se do dobrovolnické aktivity zapojí či nikoliv.

4.3 Národní program rozvoje vzdělávání v ČR

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (2001), tzv. Bílá kniha, vznikla na základě usnesení vlády České republiky č. 277 ze dne 7. dubna 1999, která v něm v návaznosti na programové prohlášení z července 1998 schválila hlavní cíle vzdělávací politiky. Přijaté cíle se staly východiskem Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 13. května 1999. Ministerstvo se touto koncepcí přihlásilo k zásadě, že rozvoj školství a všech dalších vzdělávacích institucí a aktivit, podílejících se na utváření národní vzdělanosti, se má v budoucnosti vyvozovat z obecně přijatého rámce vzdělávací politiky a jasně vymezených střednědobých a dlouhodobých záměrů,

kteře mají být veřejně vyhlášeny v podobě závazného vládního dokumentu, tzv. „Bílé knihy“. Česká Bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy. Česká Bílá kniha je otevřeným dokumentem, který by měl být v pravidelných intervalech kriticky zkoumán a v souladu se změnami společenské situace revidován a obnovován.

Bílá kniha je stěžejním nástrojem národní strategie pro rozvoj vzdělávání předškolního, základního, středního, terciárního a vzdělávání dospělých v rámci celoživotního vzdělávání. Celoživotní vzdělávání pojednává i o zájmovém vzdělávání, které je iniciované zpravidla ze strany jednotlivce. Slouží zpravidla především k rozvoji zálib nebo osobně motivovaných znalostí, ale jeho výsledky jsou využitelné i v profesní kariéře jednotlivce a přispívají ke zvyšování úrovně vzdělanosti ve státě. Občanské vzdělávání zlepšuje informovanost, obecný rozhled a hodnoty občanů týkající se specifických společenských, politických a dalších otázek. Proto by měly být i tyto součásti vzdělávání dospělých, poskytované např. odbory, církvemi, místními a regionálními orgány, občanskými iniciativami, podporovány.

4.4 Madridský plán a zásady OSN pro stárnutí

Madridský mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí 2002 (2002) byl přijat na prvním Světovém shromáždění o stárnutí ve Vídni. Zasadil se o zamyšlení a činnosti v otázkách stárnutí v posledních 20 letech. Otázky lidských práv starých lidí se promítly do formulace Zásad, které se staly vodítkem v oblasti samostatnosti, péče, účasti, seberealizace a důstojnosti.

Mezi cíle tohoto akčního plánu patří na příklad uznání sociálního, kulturního, ekonomického a politického přínosu starších lidí, účast starých lidí na rozhodovacích procesech na všech úrovních, příležitosti k zaměstnávání pro všechny starší pracovníky, kteří chtějí pracovat, zlepšení životních podmínek a infrastruktury ve venkovských oblastech, zvýšení veřejného uznávání autority, moudrosti, produktivity a jiných důležitých příspěvků starších lidí nebo vytváření podpůrných služeb proti zneužívání starších lidí. V neposlední řadě vytyčuje solidaritu mezi generacemi na všech úrovních, a to jak v rodinách, tak v komunitách a národech. Je základním předpokladem

pro dosažení společnosti pro všechny věkové kategorie. Solidarita je také hlavním předpokladem pro sociální soudružnost a základem formálních, veřejných sociálních systémů i neformálních systémů péče. Cílem uvedeného plánu je i posílení solidarity prosazováním spravedlnosti a vzájemnosti mezi generacemi. Za klíčový prvek sociálního rozvoje považuje podporování a posilování solidarity mezi generacemi a vzájemnou podporu.

Zásady OSN pro stárnutí (1991) byly přijaty Valným shromážděním OSN dne 16.12.1991. V rámci uvedeného shromáždění byly vlády vyzývány, aby včlenily zásady seniorů do svých národních programů. Zásady pojednávají o nezávislosti seniorů, o zařazení seniorů do společnosti, o péči o seniory, o seberealizaci seniorů a jejich důstojnosti. Nezávislostí seniorů je na příklad míněno mít přístup k odpovídajícím vzdělávacím a výcvikovým programům. Mít možnost účastnit se rozhodování o odchodu z pracovního života, nebo mít příležitost pracovat. Žít ve svém domově co nejdéle je to možné. Zařazením seniorů do společnosti je myšlena na příklad možnost zúčastnit se formování a realizace politik dotýkajících se jejich blaha a podílet se o své znalosti a schopnosti s mladšími generacemi. Mít možnost rozvíjet příležitosti pro služby občanské společnosti nebo vytvářet hnutí nebo asociace starých lidí. Péče o seniory by měla pojednávat o užitku z rodinné péče a ochrany společnosti v souladu se systémem kulturních hodnot každé společnosti. O přístupu ke zdravotní péči, k sociálním a právnickým službám. Mít možnost využívat odpovídající úroveň institucionální péče, která zajišťuje ochranu, rehabilitaci, sociální a duševní stimulaci. V rámci seberealizace by měli senioři mít možnost využívat příležitosti k plnému rozvoji svých schopností nebo přístup ke vzdělávacím, kulturním, duchovním a rekreačním zdrojům společnosti. V neposlední řadě je důstojností míněno žít v důstojnosti a bezpečí a nemělo by být využíváno jejich tělesné nebo duševní závislosti. Mělo by být se seniory dobře zacházeno bez ohledu na jejich věk, pohlaví, rasovou nebo etnickou příslušnost, postižení a měli by být hodnoceni nezávisle na jejich ekonomickém přínosu.

5 Cíl práce

Cílem diplomové práce bylo zjistit mezigenerační aktivity, činnosti, které probíhají mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními v Plzeňském kraji.

5.1 Hlavní výzkumná otázka

Hlavní výzkumná otázka byla formulována takto:

„Jaké jsou přínosy, limity a důvody realizace mezigeneračních projektů v domovech pro seniory v Plzeňském kraji?“

5.2 Dílčí výzkumné otázky

Za účelem zodpovězení hlavní výzkumné otázky bylo sestaveno 5 dílčích výzkumných otázek:

- 1) Jaké aktivity, činnosti, probíhají v rámci mezigeneračních programů mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními?
- 2) Jak probíhají aktivity, činnosti, které jsou uskutečňovány v mezigeneračních programech mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními?
- 3) Co je obsahem aktivit, činností, které jsou uskutečňovány v mezigeneračních programech mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními?
- 4) Za jakým účelem probíhá mezigenerační spolupráce mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními?
- 5) Na jaké cíle jsou mezigenerační programy zaměřené?

6 Metodický postup

Za účelem zpracování výzkumné části diplomové práce byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu.

6.1 Popis výzkumného nástroje

V rámci metodického postupu byla využita metoda kvalitativního dotazování. Reichel (2009) za podstatu dotazování označuje kladení otázek v mluvené nebo písemné formě. Hendl (2016) za kvalitativní dotazování určuje naslouchání, kladení otázek informantům a získávání jejich odpovědí. Obecně dotazování zahrnuje různé typy rozhovorů nebo dotazníků. Samotné tematické okruhy, jejich pořadí a skladba se podle Miovského (2006) připravuje z daných cílů výzkumu a výzkumných otázek. Na tomto základě se posléze rozvine způsob kladení otázek a jejich příprava.

Samotná data byla shromážděna technikou polostrukturovaného rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor podle Kajanové et al. (2017) pracuje s využitím návodu a vyznačuje se svojí organizovaností a systematičností. Hendl (2016) a Kajanová et al. (2017) shodně uvádějí, že je předem dán soubor témat a základních otázek. V průběhu rozhovoru se jejich pořadí a formulace mohou měnit.

Na základě pěti dílčích otázek byla sestavena struktura rozhovoru. Následně byl vytvořen scénář pro rozhovor. Stanovené otázky k rozhovoru byly kladeny otevřenou formou (příloha 1) a byly pokládány všem informantům stejně.

Hendl (2016) ve své publikaci poukazuje na elektronické záznamy rozhovorů, kdy se tyto stále více využívají v kvalitativním výzkumu. Jedním z důvodů záznamu rozhovorů na diktafon Kajanová et al. (2017) uvádí možnost jejich doslovného přepisu. Ztrátu cenných úseků dat riskujeme na příklad při zaznamenávání rozhovoru na papír. Proto je v naprosté většině nejvhodnější využít fixaci dat na diktafon (Kajanová et al. 2017). Jednotlivé rozhovory byly nahrávány na diktafon za účelem fixace dat. Uvedený způsob nahrávání byl s informanty předem dohodnut. Rozhovory se uskutečnily v kancelářích informantů daného domova pro seniory v Plzeňském kraji nebo prostřednictvím telefonu, a to v návaznosti na Usnesení vlády České republiky č. 194 ze dne 12.03.2020, kdy byl tímto rozhodnutím vyhlášen

nouzový stav pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru, označovaný jako SARS CoV-2, na území České republiky. Nahrávky rozhovorů jsou ponechány u autorky diplomové práce.

6.2 Popis a výběr výzkumného souboru

Hendl (2016) se ve své publikaci vyjadřuje ke způsobu výběru výzkumného souboru. Rozhodnutí o výběru se provádí ve třech odlišných úrovních. Jedná se o provedení výběru výzkumného souboru při sběru dat, při interpretaci nebo při zobrazení výsledků. Samotná velikost výzkumného souboru je podle Reichla (2009) a Kajanové et al. (2017) dána jeho vysycením. Vysycení chápeme jako situaci, ve které další informanti nepřinášejí žádné nové informace.

Výzkumný soubor tvořili pracovníci domovů pro seniory z Plzeňského kraje. Počet uvedených sociálních zařízení byl zjištěn z veřejné části registru poskytovatelů sociálních služeb, a to o celkovém počtu 24. Nejprve byli telefonickou cestou kontaktováni ředitelé těchto sociálních zařízení. Bylo jim představeno téma předmětné diplomové práce a zároveň byli informováni o možnosti připojit se do daného výzkumu. Následně byl každému z nich zaslán elektronickou cestou informativní email. Účelem emailové komunikace bylo zjistit, zda v rámci mezigenerační solidarity probíhá v daném sociálním zařízení mezigenerační spolupráce ve smyslu projektů a zda jsou ochotni připojit se do výzkumu. Z obdržených odpovědí bylo patrné, že v osmi sociálních zařízeních taková spolupráce probíhá a jsou ochotni se do výzkumu zapojit. Zároveň vyšlo najevo, že v každém z domovů pro seniory je realizátorem projektů jeden pracovník. Veškerá emailová komunikace je ponechána u autorky diplomové práce.

Výzkumný soubor v dané metodice tvořilo celkem 8 pracovníků domovů pro seniory z Plzeňského kraje. Kritériem pro výběr výzkumného souboru byla četnost mezigenerační spolupráce, ke které docházelo minimálně 1 krát měsíčně a ochota zapojit se do výzkumu.

6.3 Předvýzkum

Předvýzkum Miovský (2006) charakterizuje jako situaci, ve které máme možnost si ověřit, zda navržené metody a postupy přinesou očekávanou kvalitu dat. Kozel et al. (2011) konstatuje, že v předvýzkumu jsou využívány stejné postupy a nástroje, které plánujeme využít během samotného výzkumu. Předvýzkum je dle Dismana (2011) testem nástrojů, jež hodláme ve výzkumu použít.

Z důvodu ověření srozumitelnosti stanovených otázek pro rozhovor, byl před započítím vlastního výzkumu proveden předvýzkum. Tento byl uskutečněn u pracovnice jednoho z domovů pro seniory v Plzeňském kraji, která nebyla zahrnuta do výzkumného souboru, ale splňovala podmínky výzkumu. Pracovnice s předvýzkumem souhlasila. Cílem bylo ověřit, zda jsou otázky srozumitelně sestaveny. Díky provedenímu předvýzkumu bylo nutné některé otázky z důvodu jejich srozumitelnosti zjednodušit. Současně byl zjištěn potřebný časový limit na každého informanta.

6.4 Způsob zpracování dat

Získaná data byla metodou rámcové analýzy dat důsledně roztříděna a zredukována. Hendl (2016) rámcovou analýzu dat popisuje jako metodu jejíž cílem je lepší orientace dat. Vychází z organizace dat, která pojednává o pečlivém roztřídění a redukci dat. Následná vlastní interpretace dat vede k popisné zprávě o zkoumané oblasti Hendl (2016). V rámci této analýzy byla aplikována technika doslovné transkripce zaznamenaných rozhovorů s informanty. Hendl (2016) ve své publikaci dále uvádí, že transkripce se nazývá proces převodu mluveného projevu z rozhovoru do písemné podoby. Kajanová et al. (2017) se vyjadřuje k doslovnému přepisu nahrávky. Žádný přepis nelze redukovat nebo upravovat a musí obsahovat i nespisovné výrazy nebo vulgární slova. Jedná se vždy o autentický záznam. Rovněž i Švaříček et al. (2007) za nezbytné pro jakoukoliv práci s daty v kvalitativním výzkumu považuje přesný přepis nahrávek rozhovorů. Díky přesnému přepisu dochází k uchování původních, nasbíraných dat (Švaříček et al., 2007). Následně byla použita metoda vytváření trsů. Miovský (2006) ve své publikaci konstatuje, že jsou určité výroky řazeny do skupin za účelem jejich seskupení a konceptualizace. Vznikají obecnější kategorie, které se dále řadí do skupiny, trsu. V těchto obecnějších kategoriích poté dochází k opakování

znaků. Samotným principem uvedené metody je podle tohoto autora porovnání a sdružení dat, ke kterému dochází utvářením obecnějších jednotek prostřednictvím kategorizace zvolených základních jednotek. Principem metody vytváření trsů je dle Tahala (2017) seskupování výroků k sobě do skupin na základě podobnosti.

V neposlední řadě bylo uskutečněno kódování a kategorizace dat. Miovský (2006) kódování definuje jako přiřazování klíčových slov nebo symbolů k částem textu. Účelem takového přiřazování je usnadnění a urychlení práce. Kódování podle Hendla (2016) napomáhá data popsat. Samotný kód je symbol příslušně přiřazený k úseku dat, který tento úsek klasifikuje nebo kategorizuje. Následnou kategorizaci dat popisuje Kajanová et al. (2017) ve své publikaci. V této je uvedeno, že kategorie představují obecnější, kódům nadřazenou jednotku. Samotná kategorizace dat má být provedena po zakódování všech rozhovorů a kategorie se nesmí překrývat. Olecká a Ivanová (2010) uvádějí, že u každé kategorie je nutné stanovit vlastnosti, znaky nebo charakteristiky patřící do určité kategorie.

Kódovaná a kategorizovaná data jsou podle Kajanové et al. (2017) dále interpretována, neboli zasazována do vztahů a kontextů. Kódování podle Švaříčka et al. (2007) podstatnou měrou ovlivňuje právě interpretaci získaných dat. Výkladem zjištěných výsledků podle Reichla (2009) je samotná interpretace dat. Při psaní výsledkové části Reichel (2009) a Hendl (2016) shodně uvádějí, že popis dat by měl být propojen s analýzou a interpretací. V diskuzi by měl výzkumník uvádět nejdůležitější otázky, které je nutné řešit. Tito autoři rovněž shodně konstatují, že samotný závěr vysvětluje, čeho bylo dosaženo. Za účelem zodpovězení hlavní výzkumné otázky byla získaná data vyhodnocena a podle jednotlivých dílčích výzkumných otázek interpretována. Následně byla provedena komparace výsledků rozhovorů a odborných publikací, kdy veškeré získané poznatky byly sjednoceny včetně doporučení pro praxi v závěrečné části diplomové práce.

6.5 Etické aspekty výzkumu

Jedním z etických aspektů výzkumu je podle Švaříčka et al. (2007) důvěrnost. Důvěrnost znamená, že nesmí být zveřejněna žádná data nebo informace, které by umožnily čtenáři identifikovat účastníky výzkumu. Kromě principu důvěrnosti je dalším

etickým aspektem získání souhlasu od účastníků výzkumu. V neposlední řadě uvedený autor podotýká, že by měly být výsledky zpřístupněny všem účastníkům výzkumu. Reichel (2009) rovněž za jeden z etických aspektů výzkumu považuje důvěrnost, která nesmí být zneužita k jiným účelům. Veškeré důvěrné informace získané během zkoumání je výzkumník povinen zajistit proti zneužití, prozrazení. Zásadně dle uvedeného autora platí, že získaná data mohou být použita pouze k výzkumným účelům. Reichel (2009) a Miovský (2006) shodně uvádějí, že obecným pravidlem k účasti na výzkumu je udělený informovaný souhlas. Z uděleného informovaného souhlasu musí být zřejmé, že je účastník výzkumu obeznámen s povahou výzkumu a se všemi jeho podmínkami. Účast na výzkumu je podle těchto autorů zcela dobrovolná a účastník má právo kdykoliv od výzkumu odstoupit.

V souvislosti s realizací výzkumu v domovech pro seniory v Plzeňském kraji byl před jeho započítím osloven management daných sociálních zařízení. Zároveň byl obeznámen s jeho podmínkami. Dále byl srozuměn s tím, že výsledky získané výzkumem budou použity pouze k interpretaci výsledků v této diplomové práci. Písemný informovaný souhlas s realizací výzkumu k diplomové práci ředitelé jednotlivých domovů pro seniory z Plzeňského kraje podepsali (příloha 2).

Pro účely tohoto výzkumu byli informanti z daných sociálních zařízení seznámeni s jeho průběhem a podmínkami. Informanti rovněž podepsali písemný informovaný souhlas s vedením a nahráváním rozhovoru pro účely tohoto výzkumu (příloh 3). Informované souhlasy včetně nahrávek rozhovorů jsou ponechány u autorky.

Za účelem zachování anonymity jednotlivých informantů a s nimi spojených domovů pro seniory, nejsou ve výzkumné části diplomové práce uváděny údaje, podle kterých by bylo možné informanty a domovy pro seniory identifikovat.

6.6 Časový harmonogram

V časovém období od měsíce říjen 2019 až prosinec 2019 byla uskutečněna rešerše literatury. Po jejím zpracování byla vypracována teoretická část diplomové práce. Po zpracování teoretické části byla dále popsána metodika výzkumu.

V navazujícím časovém období měsíce únor 2020 až březen 2020 byl proveden vlastní výzkum. Následně proběhlo zpracování a vyhodnocení dat.

Pro přehlednost je časový harmonogram znázorněn v tabulce (tab. 1).

Tabulka 1 - Časový harmonogram

Fáze	Realizace/měsíc a rok	Činnost
Fáze 1	Říjen 2019 - prosinec 2019	Rešerše literatury, zpracování teoretické části
Fáze 2	Únor 2020 - březen 2020	Realizace výzkumu, zpracování získaných informací
Fáze 3	Duben 2020 - květen 2020	Interpretace daných dat, závěr práce, finální úprava práce

zdroj: Vlastní

7 Vyhodnocení výsledků a jejich interpretace

K zodpovězení hlavní výzkumné otázky, jaké jsou přínosy, limity a důvody realizace mezigeneračních projektů v domovech pro seniory v Plzeňském kraji, bylo stanoveno pět dílčích výzkumných otázek. Na podkladě těchto dílčích výzkumných otázek byly sestaveny jednotlivé otázky pro rozhovor s informanty.

V níže uvedených podkapitolách jsou prezentovány výsledky, které se vztahují k jednotlivým dílčím výzkumným otázkám. Každá podkapitola obsahuje interpretaci zpracovaných dat, přímé citace informantů a shrnutí dílčí výzkumné otázky.

Pro přehlednost jsou informace o informantech z domovů pro seniory v Plzeňském kraji uvedeny v tabulce (tab. 2).

Tabulka 2 - Informanti z domovů pro seniory v Plzeňském kraji

	Pohlaví	Věk	Vzdělání
Informant č. 1	žena	42	Vysokoškolské
Informant č. 2	žena	45	Vyšší odborné
Informant č. 3	žena	35	Vyšší odborné
Informant č. 4	žena	42	Středoškolské – s maturitou
Informant č. 5	žena	42	Vysokoškolské
Informant č. 6	žena	28	Středoškolské – s maturitou
Informant č. 7	žena	44	Vysokoškolské
Informant č. 8	žena	44	Vysokoškolské

zdroj: Vlastní

7.1 Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 1

První dílčí výzkumná otázka má za úkol zjistit informace o tom, jaké aktivity, činnosti, probíhají v rámci mezigeneračních programů mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními.

Za účelem zodpovězení uvedené dílčí otázky bylo stanoveno devět otázek k rozhovoru. Informanti byli dotazováni co si představují pod pojmem jednorázové akce. Dále jaké jednorázové akce realizuje jejich domov pro seniory. Jaké mezigenerační projekty

realizuje jejich domov pro seniory. Na jaké téma realizuje jejich domov pro seniory mezigenerační projekty. Jaký program je zahrnut do jimi uvedených projektů. Kdo je do těchto projektů zapojen. Jak dlouho dané projekty realizují. Jaké aktivity, činnosti se realizují v rámci mezigeneračních programů a z jakého důvodu nejsou vytvořeny mezigenerační projekty i s jinými školskými zařízeními.

Na otázku, co si představují pod pojmem jednorázové akce, všichni shodně odpověděli, že se jedná o akci, která se koná jen jednou a vícekrát se neopakuje.

„Jednorázová akce je u mě akce, která v podstatě se odehraje a víckrát se neopakuje.“ (I 1)

„Jednorázové jako teď a tady, jako neopakovatelný.“ (I 3)

Dále byli informanti dotazováni, jaké jednorázové akce realizuje jejich domov pro seniory. Informant č. 1 vypověděl, že takto realizují hudební představení nebo besedy na různé téma. Informanti č. 2 a 8 realizují ve svých domovech pro seniory jako jednorázovou akci Den otevřených dveří. Informant č. 2 navíc uvedl i pálení čarodějnic nebo karneval. Informant č. 3 vyjmenoval oslavy svátků a kulatých narozenin uživatelů. Informant č. 4 označil za jednorázovou akci vystoupení základní umělecké školy, výstavy nebo mši Svatou. Informant č. 5 zmínil Mikulášskou zábavu, Den matek nebo vystoupení dětí ze základní školy. Informant č. 6 sdělil, že se realizují rozhovory se seniory na dané téma nebo se natáčel reklamní spot v rámci festivalu a informant č. 7 označil za jednorázové všechny zájmové akce.

„...Pro mě třeba jednorázový je oslava Josefů, kdy tady máme spousta Pepiků. Takže uděláme třeba jednorázovou akci, že oslovíme muže a uděláme jim tady takový malý jakoby pohoštění, nebo třeba jednorázová akce, když jsou velký i jako kulatý narozeniny, tak to je pro mě jednorázová akce...“ (I 3)

„Jednorázová, teď mě napadá jediná, jednou ročně velká, v týdnu sociálních služeb máme Den otevřených dveří a je celodenní program a vlastně den otevřených dveří pro veřejnost...“ (I 8)

Na otázku, jaké mezigenerační projekty realizuje jejich domov pro seniory, informant č. 1 odpověděl, že je jejich projekt zaměřený na setkávání a spolupráci s tamními dětmi,

žáky a studenty. Informanti č. 2, 5 a 8 uvedli, že realizují dva projekty zaměřené na společné setkávání. Informant č. 3 sdělil, že realizují pravidelnou mezigenerační spolupráci, která pojednává o setkávání, besedách nebo koncertech. Informant č. 4 zmínil, že uskutečňují pravidelnou mezigenerační spolupráci, která pojednává o zpěvu, přednesech básní, vystoupení a o společné práci na počítači. Informant č. 6 označil jeden dlouhodobý mezigenerační projekt a dále mezigenerační spolupráci s dětmi z mateřských, středních i z vysokých škol. Informant č. 7 uvedl, že realizují jeden oficiální projekt a dále nepravidelně spolupracují s mateřskými školami a s ostatními školami.

„Neříkáme tomu přímo projekt, ale každý měsíc máme vystoupení dětí ze základní umělecké školy kromě letních prázdnin, to se tedy nerealizuje a dále máme každý měsíc návštěvu dětí ze střediska výchovné péče...“ (I 5)

„Tak mezigenerační projekty, setkávání s dětmi z mateřských škol, středních škol i z vysokých škol... Potom my tady máme dlouhodobý projekt mezigenerační...“ (I 6)

Informant č. 1 na otázku, na jaké téma realizuje jejich domov pro seniory mezigenerační projekty, uvedl, že téma se pojí se setkáváním a komunikací mezi generacemi. Informanti č. 2, 6, 7 a 8 sdělili pod jakým konkrétním názvem jsou jejich projekty pojmenovány. Informant č. 6 dále zmínil, že téma zahrnuje tvořivé dílny, zahradní terapii, vzpomínkovou terapii, mezigenerační diskuze, arteterapii, reminiscenční odpoledne, sportovní olympiády nebo hry. Informant č. 3 sdělil, že projekt není pojmenován. Informanti č. 4 a 5 shodně uvedli, že téma se pojí s ročním obdobím.

„To nejde říct, že by to bylo jedno téma. Většinou, eee, je to o tom setkávání a tý komunikaci mezi těma seniorama a těma, těma mladýma.“ (I 1)

„My nemáme to pojmenovaný. Nemáme, nějak to, jakoby zaštitěný, jakoby jedním názvem...“ (I 3)

„Nakonec ten, který máme, který plánujeme a na kterej jsme pyšní, už funguje, jak říkám od toho roku 2004, je nazvaný...“ (I 7)

Na otázku, jaký program je zahrnut do jimi uvedených projektů, informant č. 1 sdělil, že program zahrnuje setkávání mezi generacemi, vystoupení, povídání a kooperaci.

Informanti č. 2, 3, 5 a 6 shodně označili program za kulturní i vzdělávací. Informanti č. 7 a 8 uvedli, že se jedná pouze o kulturní program. Informant č. 4 vyjmenoval aktivity, které jejich program obsahuje, a to jemnou motoriku, pletení, stříhání, lepení, vymalovávání a obkreslování.

„...Je to, ono je to kulturně vzdělávací, by se dalo říct...“ (I 2)

„Ty programy zahrnují všechno, jo? buď jsou kulturní, kdy děti přichází s představením nebo my připravujeme kulturní program pro ně. Pak jsou vzdělávací, kde se zároveň třeba při zahradní terapii učí o rostlinách, o technikách při zahradničení, pak máme třeba i výrobu domácí kosmetiky, kde se zase učí o materiálech, o postupech a ty znalosti si navzájem předávají i v rámci třeba arteterapie se učí různé techniky, postupy, takže všechno co jsem vyjmenovala vlastně ty mezigenerační projekty zastávají.“ (I 6)

Na otázku, kdo je do těchto projektů zapojen, informanti č. 1, 3, 4, 6, 7 a 8 shodně uvedli mateřskou školu. Informanti č. 1, 2, 3, 4 a 7 vyjmenovali základní školu. Informanti č. 1, 3 a 4 dále označili stření odbornou školu. Informanti č. 3 a 7 dále uvedli střední školu. Informanti č. 4 a 5 vyjmenovali i základní uměleckou školu. Informanti č. 2 a 8 označili dětský domov. Informant č. 1 navíc zmínil praktickou školu. Informant č. 6 vyjmenoval vysokou školu a konzervatoř. Informant č. 4 navíc označil místní nízkoprahový klub, dům pro mládež a dobrovolníky. Informant č. 5 uvedl i středisko výchovné péče. Informant č. 3 poznamenal Univerzitu třetího věku u České zemědělské univerzity v Praze.

„...Co se týká z druhé strany, tak se toho účastní děti ze základní školy, z dětského domova. Podle toho o kterej projekt jde...“ (I 2)

„Mateřský školky, základní školy, střední odborná škola a pak teda ta Univerzita třetího věku to je pod Jihočeskou, to je Česká zemědělská univerzita v Praze ... a to je asi všechno.“ (I 3)

„... základní umělecká škola a středisko výchovné péče.“ (I 5)

Na otázku, jak dlouho dané projekty realizují, odpověděli informanti č. 1 a 8 stejně, a to 3 roky. Informant č. 2 uvedl, že jeden projekt je již letitý a druhý trvá 3 roky.

Informant č. 3 sdělil, že kulturní program trvá 1 necelý rok. Informant č. 4 odpověděl, že program realizují 15 let. Informant č. 5 uvedl, že 10 let realizují projekt se základní uměleckou školou a 1 rok se střediskem výchovné péče. Informant č. 6 sdělil, že projekt trvá 2 roky a ostatní mezigenerační spolupráce již 8 let. Informant č. 7 upřesnil, že projekt realizují 16 let.

„Většinu z nich realizujeme už od otevření domova, od roku 2012 a ten dlouhodobý projekt ... realizujeme od roku 2018.“ (I 6)

„Když hovořím o tom mezigeneračním projektu, jak jsem říkala, je od roku 2004 s tím, že máme pravidelné cykly, který kopírují strukturu školního roku, od září do června...“ (I 7)

„Tak projekt, to co se týká ... s dětským domovem, ten už je letitý...A teďko s tou školou ... je to třetím rokem...“ (I 2)

Na otázku, jaké aktivity, činnosti se realizují v rámci mezigeneračních programů, informant č. 1 zmínil společná setkávání. Informanti č. 2, 5, 6 a 8 shodně uvedli společenské hry. Dále informanti č. 2, 3, 6 a 7 zahrnuli do mezigeneračních programů rukodělné činnosti. Současně informanti č. 2, 5 a 7 uvedli zpívání. Informanti č. 5 a 6 vyjmenovali i sportovní činnosti. Pečení realizují informanti č. 4 a 8. Besídky informanti č. 7 a 8. Navíc informant č. 2 uvedl společnou skupinovou canisterapii v rámci dílen. Informant č. 3 kulturní a hudební aktivity. Informant č. 4 vystoupení dětí, vystoupení harmonikářů, vaření či trénink paměti. Informant č. 5 navíc označil hraní na hudební nástroje. Informant č. 6 vzdělávací činnost a informant č. 7 označil za jednu aktivitu cvičení.

„Ta společná setkávání.“ (I 1)

„Takže v rámci té základní umělecké školy jsou to, je to zpívání, hry na nástroje jakoby vyplní to odpoledne pro ty seniory a v rámci toho střediska výchovné péče tak hrají s nima šachy, Člověče nezlob se, karty, tu hru Bomba, jak vlastně nějak hádají ty písmena, jako slova, na písmenka hrajou fotbálek s klienty...“ (I 5)

Informanti č. 1, 2, 3 a 7 na otázku, z jakého důvodu nejsou vytvořeny mezigenerační projekty i s jinými školskými zařízeními, shodně uvedli jako důvod nezájem ze strany

školských zařízení. Informant č. 3 navíc sdělil, že jeden z důvodů je i špatná dopravní dostupnost mateřských škol z vesnic nebo nesouhlas rodičů dětí. Informant č. 7 se dále zmínil o nedostatečné časové dotaci. Informant č. 4 neví z jakého důvodu nejsou vytvořeny jiné mezigenerační projekty. Informant č. 5 zmínil, že spolupráce kromě té dlouhodobé probíhá se všemi školskými zařízeními. Informant č. 6 uvedl, že projektů je dostatek, a proto není prostor pro další projekty. Informant č. 8 za důvod označil velký nápor aktivit.

„Většinou narážíme na spíš, jakoby nezáměr, nezáměr ze strany těch zařízení...“ (I 1)

„My vlastně spolupracujeme se všemi zařízeními...“ (I 5)

„...je to z důvodu času a co ty školky a školy nabídnou...“ (I 7)

7.1.1. Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 1

Všichni informanti shodně vnímají význam jednorázové akce, pod kterou si představují akci, která se koná jen jednou a vícekrát se neopakuje. Následně každý z informantů uvedl příklady jednorázových akcí, které se konají v jejich domově pro seniory. Za jednorázovou akci považují hudební představení, Den otevřených dveří, pálení čarodějnic, karneval, rozhovory se seniory na dané téma či natáčení reklamního spotu v rámci festivalu. Dále vystoupení, výstavy, mši Svatou, Mikulášskou zábavu, Den matek, oslavy svátků a kulatých narozenin uživatelů nebo jednorázové zájmové akce. V domovech pro seniory informanti realizují i mezigenerační projekty zaměřené na setkávání a spolupráci se školskými zařízeními. Ve čtyřech domovech pro seniory realizují mezigenerační projekty pod konkrétním názvem. V ostatních domovech pro seniory nejsou mezigenerační projekty pojmenovány. Téma ale zahrnuje tvořivé dílny, zahradní terapii, vzpomínkovou terapii, mezigenerační diskuze, arteterapii či reminiscenční odpoledne. Současně i sportovní olympiády, hry, setkávání a komunikaci nebo se téma pojí s ročním obdobím. Do mezigeneračních projektů je ve čtyřech domovech pro seniory zahrnut kulturní i vzdělávací program. Ve dvou zařízeních pouze kulturní program. Dva informanti se k programu vyjádřili pojmenováním konkrétních činností, jako jsou setkání mezi generacemi, vystoupení, povídání, kooperace nebo jemná motorika, pletení, stříhání, lepení, vymalovávání a obkreslování. Do mezigeneračních projektů jsou v šesti domovech pro seniory zapojeny mateřské

školy. V pěti zařízení základní školy. Ve třech střední odborné školy. Ve dvou střední školy, základní umělecké školy a dětské domovy. Navíc je do mezigeneračních projektů zapojena praktická škola, vysoká škola, konzervatoř, místní nízkoprahový klub, dům pro mládež a středisko výchovné péče. Nejkratší dobu je realizován mezigenerační projekt, který trvá necelý jeden rok a nejdéle je realizován po dobu trvání šestnácti let. V ostatních případech jsou mezigenerační projekty realizovány po dobu jednoho roku, dvou let, tří let, osmi let, deseti let a patnácti let. Do mezigeneračních programů jsou ve čtyřech případech zahrnuty společenské hry a rukodělné činnosti. Ve třech případech zpívání a ve dvou sportovní činnosti, pečení či besídky. V jednom případě je uskutečňována společná skupinová canisterapie v rámci dílen, vystoupení dětí, vystoupení harmonikářů, vaření, trénink paměti, hraní na hudební nástroje, vzdělávací činnost nebo cvičení. Podle čtyř informantů nejsou vytvořeny mezigenerační projekty s ostatními školskými zařízeními z důvodu jejich nezájmu. Další z důvodů je i špatná dopravní dostupnost mateřských škol na vesnicích, nesouhlas rodičů dětí nebo nedostatečná časová dotace. Naopak bylo zjištěno, že spolupráce v jednom domově pro seniory probíhá se všemi školskými zařízeními. Ve dvou domovech pro seniory není prostor pro další projekty, jelikož jich je dostatek nebo musí čelit velkému náporu aktivit. Nakonec jeden informant nevěděl z jakého důvodu nejsou vytvořeny jiné mezigenerační projekty.

Vzhledem k získaným údajům vznikly pro první dílčí výzkumnou otázku tyto trsy:

Význam pojmu jednorázové akce – koná se pouze jednou, neopakovatelná akce

Zaměření projektů – setkávání a spolupráce se školskými zařízeními

Téma projektů – názvy mezigeneračních programů, tvořivé dílny, zahradní terapie, vzpomínková terapie, mezigenerační diskuze, arteterapie, reminiscenční odpoledne, sportovní olympiády, hry, setkávání, komunikace, téma se pojí s ročním obdobím

Druh programu – kulturní, vzdělávací, pojmenování konkrétních činností jako jsou setkání mezi generacemi, vystoupení, povídání, kooperace, jemná motorika, pletení, stříhání, lepení, vymalovávání, obkreslování

Účastníci projektů – mateřská škola, základní škola, střední odborná škola, střední škola, praktická škola, vysoká škola, základní umělecká škola, konzervatoř, dětský domov, nízkoprahový klub, dům pro mládež, středisko výchovné péče

Délka realizace projektů – necelý 1 rok, 1 rok, 2 roky, 3 roky, 8 let, 10 let, 15, let, 16 let

Seznam aktivit – společenské hry, rukodělné činnosti, zpívání, sportovní činnosti, pečení, besídky, společná skupinová canisterapie v rámci dílen, vystoupení dětí, vystoupení harmonikářů, vaření, trénink paměti, hraní na hudební nástroje, hudební aktivity, vzdělávací činnost, cvičení

Důvod nezapojení do projektů - nezájem ze strany školských zařízení, špatná dopravní dostupnost mateřských škol na vesnicích, nesouhlas rodičů dětí, nedostatečná časová dotace, stávajících projektů je dostatek, velký nápor aktivit

7.2 Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 2

Druhá dílčí výzkumná otázka má za úkol zjistit jak probíhají aktivity, činnosti, které jsou uskutečňovány v mezigeneračních programech mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními.

K zodpovězení této dílčí otázky bylo zapotřebí stanovit šest otázek k rozhovoru. Informantům byly položeny otázky, které měly zjistit informace o tom, jakým způsobem byly zúčastněné strany informované o daném mezigeneračním programu. Dále jaké konkrétní osoby jsou do mezigeneračních programů zapojené. Kolik osob se zúčastňuje mezigeneračních programů. Z jakého důvodu je do mezigeneračních programů zapojen právě takový počet osob. Jaký je průběh aktivit, činností, v mezigeneračních programech a co ovlivňuje průběh mezigenerační spolupráce.

Na otázku, jakým způsobem byly zúčastněné strany informované o daném mezigeneračním programu, informanti č. 1, 2, 4, 6 a 7 shodně odpověděli, že osobně. Informanti č. 3, 4, 5, 6, 7 a 8 uvedli telefonický způsob informování. Navíc informant č. 3 zmínil, že informují i prostřednictvím měsíčníku, který vychází v jejich domově pro seniory nebo vyvěšením kulturního programu. Informant č. 6 se vyjádřil

k e-mailovému způsobu informování. Informant č. 7 navíc poznamenal, že zveřejněním v časopise a informant č. 8 pozvánkou.

„...informovaný jsou většinou prostřednictvím komunikace se mnou.“ (I 1)

„Telefonicky a pozvánkou.“ (I 8)

„My se domlouváme vždycky telefonicky a je to na těch dobrých vztazích, co tady máme...“ (I 5)

Na otázku, jaké konkrétní osoby jsou do mezigeneračních programů zapojené, informanti č. 1, 2, 4, 6 a 8 odpověděli, že uživatelé. Dále informanti č. 3, 5, 6, 7 a 8 označili učitele. Informanti č. 2, 5, 7 a 8 uvedli sociálního pracovníka. Informanti č. 2, 3 a 8 zmínili děti. Informanti č. 2, 3 a 6 aktivizačního pracovníka. Informanti č. 1 a 6 uvedli žáky. Informant č. 1 a 2 třídního učitele. Informant č. 3 a 5 vychovatele. Informanti č. 7 a 8 pečovatelky. Navíc informanti č. 1 a 4 označili vedení domova pro seniory a informant č. 4 dále označil i vedení školy. Informant č. 5 ředitele základní umělecké školy. Informant č. 6 navíc zmínil pracovníky v sociálních službách, projektovou manažerku, ředitelku, personál pro zajištění občerstvení a studenty. Informant č. 7 fyzioterapeuta a canisterapeuta.

„...Konkrétní osoby, je to vždycky třídní učitelka, u nás sociální pracovnice a aktivizační pracovnice...“ (I 2)

„...Takže budu mluvit o školce, vedoucí učitelka a spolupracují ty ostatní pedagogické pracovnice...Z naší strany ten kdo to připravuje, sociální pracovnice, fyzioterapeutka, canisterapeutka, zaměstnankyně pečovatelky...“ (I 7)

Všichni informanti na otázku, kolik osob se zúčastňuje mezigeneračních programů, shodně odpověděli, že záleží na druhu aktivity. Informant č. 1 navíc upřesnil, že se mezigeneračních programů zúčastňuje 15 uživatelů a až 10 dětí. Informant č. 2 sdělil, že se jedná o 15 až 20 uživatelů a 10 až 14 dětí. Informant č. 3 zmínil 12 až 30 dětí. Informant č. 4 uvedl 12 až 20 uživatelů, 3 děti z nízkoprahového klubu a jednu učitelku. Informant č. 5 odpověděl, že se účastní 20 uživatelů, 30 dětí a 4 osoby z personálu domova pro seniory. Informant č. 6 poznamenal 20 až 25 uživatelů, 15 až 30 žáků, 6 osob z personálu domova pro seniory a 2 profesorky. Informant č. 7 uvedl

20 uživatelů, 15 až 20 dětí a 5 osob z personálu. Informant č. 8 odpověděl, že v případě větší akce se účastní až 60 uživatelů.

„U nás se toho zúčastňují kompletně všichni klienti, to znamená patnáct našich klientů a co se týče těch dětí, který přichází, tak pokud to není takový to, třeba to čtení, kdy dojde ten člověk jeden, dva, tak většinou v těch skupinových jich chodí tak v průměru kolem deseti.“ (I 1)

„Tak z naší strany minimálně tři osoby z personálu, které se účastní přímo akce, pokud je větší, tak je třeba přibrat i pracovnice v sociálních službách minimálně tři, takže to už jsme na šesti, z řad klientů zhruba dvacet až pětadvacet lidí a žáků chodí od patnácti zhruba do pětadvaceti, maximálně třiceti, záleží na typu programu plus většinou dvě profesorky, podle množství žáků.“ (I 6)

Na otázku, z jakého důvodu je do mezigeneračních programů zapojen právě takový počet osob, informant č. 1 uvedl, že se zapojuje plný počet uživatelů a více dětí zapojit nemohou z důvodu malých prostor. Informant č. 2 za důvod označil osobní rozhodnutí. Informant č. 3 se vyjádřil tak, že záleží kolik dětí se dané aktivity, činnosti, účastní. Informanti č. 4, 5 a 8 odpověděli, že záleží na zdravotním stavu uživatelů. Informant č. 4 navíc vypověděl, že děti z nízkoprahového klubu buď přijdou, anebo nepřijdou. Informanti č. 6 a 7 sdělili, že záleží jaký je zájem ze strany uživatelů. Informant č. 6 navíc zmínil, že se ze škol účastní celé třídy a zapojuje se právě takový počet, aby byl zajištěn hladký průběh programu. Informant č. 8 podotknul, že záleží i na náladě uživatelů.

„Tak ne vždycky jsou ti klienti úplně schopní jako po zdravotní stránce i nějak reagovat nebo se zapojit pohybově...“ (I 5)

„Z jakého důvodu, z naší strany aby byl zajištěn hladký průběh mezigeneračního programu, ze strany klientů kvůli zájmu o danou aktivitu, myslím si, že naši klienti mají mezigenerační programy jedny z nejoblíbenějších...“ (I 6)

Všichni informanti na otázku, jaký je průběh aktivit, činností v mezigeneračních programech, shodně odpověděli, že průběh aktivit pojednává o příjezdu nebo příchodu všech zúčastněných, přivítání na aktivitě, představení účastníků a seznámení

s programem. Dále o odehrání programu, nad jehož průběhem probíhá dohled, o shrnutí programu, rozloučení zúčastněných a případně o předávání dárečků. V neposlední řadě o domluvě na dalším setkání.

„Zase, záleží na tom která z těch aktivit to je. Většinou, přichází, vezmu ty dětičky s nějakým vystoupením, kdy teda paní učitelky to představí. Proběhne vystoupení a pak, jak naši senioři, tak ty děti většinou mají připravený drobný dárečky, který si vymění...“ (I 1)

„...Navezeme lidi a ted' třeba ted' já přivítám ty děti třeba z toho ... a řeknu ted' budeme třeba něco vyrábět. Tak to řeknu, za minutku nic, tak to zopakuju. Rozdám materiál potřebnej, no a ted' už je obcházím a pomáhám. Ptám se, potřebujete něco, zkusíte něco, pak se rozděluje práce, že někdo třeba rád maluje, někdo rád stříhá, někdo rád jenom kouká...“ (I 4)

Na otázku, co ovlivňuje průběh mezigenerační spolupráce, informanti odpovídali rozdílně. Informant č. 1 uvedl, že průběh ovlivňuje nedostatečná časová dotace, prostor, kde dochází k aktivitám, který je současně jídelnou a je malý nebo nedostačující množství finančních prostředků. Informanti č. 2, 3 a 8 poukázali na náladu zúčastněných. Informant č. 2 navíc označil, že i vzájemné porozumění ovlivňuje průběh spolupráce. Informant č. 3 poukázal i na nutné pauzy na toaletu ze strany seniorů, které brzdí průběh aktivity, jelikož děti znejistí a neví, zda je vše v pořádku. Informant č. 4 označil radost ze strany uživatelů. Informanti č. 5, 7 a 8 odpověděli, že průběh ovlivňuje zdravotní stav uživatelů a informant č. 5 navíc uvedl, že je rozhodující skladba dětí ze střediska výchovné péče. Informant č. 8 navíc zmínil motivaci a počasí. Informant č. 6 uvedl přístup obou stran, neznalost cílové skupiny seniorů a nereálná očekávání od organizace programu ze strany profesorů. Informant č. 7 navíc zmínil ochotu přijít na aktivitu.

„Za prvý to teda ovlivňuje čas, kterej k tomu máme nějakým způsobem určenej, protože samozřejmě, jak to školský zařízení, tak my jsme nějakým způsobem otesaný nějakýma aktivitama, který nemůžeme vyn, vynechat, to je jedna věc, která nás brzdí a samozřejmě nás brzdí i ten prostor, protože samozřejmě kdyby sme tady měli víc místa, bylo by možný těch aktivit pořádat víc...A samozřejmě nás omezují i finance, protože

co si budeme povídat, všechno potřebuje finance, ať už potřebujete dokoupit, základní materiál, na to aby mohli dohromady třeba tvořit nebo potřebujete zajistit, i hudbu nebo cokoliv, tak všechno, všechno je o penězích. “(I 1)

„...Takže většinou je to o té náladě a o tom jak si ty týmy sednou. Já si myslím, že u nás si to sedlo velice dobře, takže ta spolupráce je bezvadná. “(I 2)

7.2.1 Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 2

Všichni informanti informují zúčastněné strany o daném mezigeneračním programu osobně nebo telefonicky. Navíc čtyři informanti využívají za tímto účelem e-mailovou komunikaci, zveřejnění v měsíčníku nebo v časopise. Dále informují pozvánkou nebo kulturní program jednoduše vyvěsí. Do mezigeneračních programů jsou zapojeni uživatelé, v pěti případech učitelé, ve čtyřech sociální pracovník, ve třech děti a aktivizační pracovník, ve dvou žáci, třídní učitel, vychovatelé nebo pečovatelky. Navíc je zapojováno vedení a personál domova pro seniory, pracovníci v sociálních službách, projektová manažerka, fyzioterapeut a canisterapeut. Do mezigeneračních programů je zapojeno od 3 do 30 dětí a od 12 do 25 uživatelů. Jedná-li se o větší akci, zapojí se až 60 uživatelů. Podle informantů záleží na druhu aktivity. Do mezigeneračních programů je zapojen právě takový počet osob z důvodu zájmu a zdravotního stavu uživatelů, osobní rozhodnutí nebo nálady. V jednom domově pro seniory se zapojuje plný počet uživatelů a současně více dětí zapojit nemohou z důvodu malých prostor nebo se zapojují celé třídy a takový počet, aby byl zajištěn hladký průběh programu. Ve dvou případech záleží kolik dětí se dané aktivity, činnosti, účastní. K průběhu mezigeneračních programů všichni informanti shodně odpověděli, že průběh aktivit pojednává o příjezdu nebo příchodu všech zúčastněných, přivítání na aktivitě, představení účastníků a seznámení s programem. Dále o odehrání programu, nad jehož průběhem probíhá dohled, o shrnutí programu, rozloučení zúčastněných a případně o předávání dárečků nebo o domluvě na dalším setkání. Podle třech informantů průběh mezigenerační spolupráce ovlivňuje nálada zúčastněných. Další dva informanti zmínili zdravotní stav uživatelů. Dalším z faktorů ovlivňující průběh mezigenerační spolupráce je nedostatečná časová dotace, nedostatečný prostor, nedostačující množství finančních prostředků, vzájemné nepochopení či nutné dlouhotrvající pauzy na toaletu ze strany seniorů, Dále skladba dětí, motivace, počasí,

přístup obou stran nebo neznalost cílové skupiny seniorů. V neposlední řadě i nereálná očekávání od organizace programu ze strany profesorů či ochota přijít na aktivitu.

Vzhledem k získaným údajům vznikly pro druhou dílčí výzkumnou otázku tyto trsy:

Informovanost zúčastněných – osobně, telefonicky, e-mailová komunikace, zveřejnění v měsíčníku, časopise, pozvánkou, vyvěšením

Přehled zúčastněných – uživatelé, děti, žáci, sociální pracovník, aktivizační pracovník, pečovatelky, ředitelé, personál domova pro seniory, dobrovolníci, pracovníci v sociálních službách, projektová manažerka, fyzioterapeut, canisterapeut, učitelé, vychovatel

Počet zúčastněných – podle druhu aktivity, od 3 do 30 dětí, od 12 do 25 uživatelů, větší akce až 60 uživatelů

Důvod počtu účastníků projektu – zájem, zdravotní stav uživatelů, osobní rozhodnutí, nálada, nedostatečné prostory, k zajištění hladkého průběhu programu

Průběh činností – příjezd nebo příchod všech zúčastněných, přivítání, představení účastníků, seznámení s programem, odehrání programu, dohled nad průběhem, shrnutí programu, rozloučení zúčastněných, předávání dárečků, plán dalšího setkání

Faktory ovlivňující průběh spolupráce – nálada zúčastněných, zdravotní stav uživatelů, nedostatečná časová dotace, nedostatečný prostor, nedostačující množství finančních prostředků, vzájemné nepochopení, nutné dlouhotrvající pauzy na toaletu ze strany seniorů, skladba dětí, motivace, počasí, přístup obou stran, neznalost cílové skupiny seniorů, nereálné požadavky na seniory, ochota přijít na aktivitu

7.3 Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 3

Třetí dílčí výzkumná otázka má za úkol zjistit co je obsahem aktivit, činností, které jsou uskutečňovány v mezigeneračních programech mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními.

V rámci zodpovězení uvedené dílčí otázky byly sestaveny tři otázky k rozhovoru. První měla zjistit informace o obsahu aktivit, činností, v mezigeneračních programech. Druhá jak informanti hodnotí náplň aktivit, činností, v mezigeneračních programech. Třetí

otázkou mělo být zjištěno, co všechno by chtěli informanti změnit v náplni mezigeneračních.

Na otázku, co je obsahem aktivit, činností, v mezigeneračních programech, informanti č. 1 a 3 uvedli komunikaci. Informant č. 1 navíc zmínil setkávání a informant č. 3 pohlazení, pomoc a pochvalu. Informanti č. 3 a 8 odpověděli, že je i předávání zkušeností obsahem aktivit. Informant č. 2 označil spolupráci, poznávací a kulturní využití, rehabilitaci a reminiscenci. Informanti č. 2, 4, 5 a 7 zmínili trénování paměti. Informanti č. 2 a 6 označili i procvičování jemné motoriky. Informant č. 4 tanečky, pečení a povídání. Informanti č. 4 a 6 uvedli recitování a zpěv. Informanti č. 4 a 7 vypověděli, že je obsahem aktivit, vyrábění a tvoření. Informant č. 5 označil poslech hudby. Informanti č. 5, 6, 7 a 8 shodně uvedli hraní společenských her. Informanti č. 5 a 7 sdělili cvičení. Informant č. 6 divadelní představení, besedy na určité téma a koncerty, přednes studentů. Informant č. 7 dále uvedl malování na asfalt a informant č. 8 rozhovory, předávání přáníček a drobností.

„Obsahem, komunikace a navázání teda těch mezigeneračních propastí. Předání zkušeností...Takže taková jako pohlazení, pomoc a i pochvala...“ (I 3)

„Takže jsou to třeba vyrábění, které je zaměřené na nějaký období v roce, vánoce, velikonoce, pak je to cvičení s fyzioterapeutkou, hraní společenských her, ať už jsou to nějaký deskový hry nebo máme psací interaktivní tabuli, že i tu můžeme využívat třeba na trénování paměti a pak máme jednu aktivitu, která je z našeho pohledu taková pasivnější a to je malování dětmi na asfalt...“ (I 7)

Všichni informanti na otázku, jak hodnotí náplň aktivit, činností, v mezigeneračních programech, uvedli, že pozitivně.

„Takže náplň my máme úplně suprovou...“ (I 2)

„Já strašně pozitivně...“ (I 4)

„Já to hodnotím určitě kladně...“ (I 5)

Informant č. 1 se k otázce, co všechno by chtěli změnit v náplni mezigeneračních programů, vyjádřil tak, že by rád prolnul více aktivit. Informanti č. 2, 4, 5, 7 a 8

odpověděli, že nic. Informant č. 3 by rád častější spolupráci s dětmi. Informant č. 6 by si přál větší časovou dispozici k častějším aktivitám, činnostem.

„Nevím jestli bych tak chtěla něco měnit, myslím, že to fungování je prospěšný, že možná přemýšlíme nad tím, jak zpestřit škálu aktivit...“ (I 7)

„...asi mě teď nenapadá nic, čím to ještě jako naplnit víc nebo nějak to víc zdokonalit, to asi ne.“ (I 8)

7.3.1 Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 3

K obsahu aktivit, činností, v mezigeneračních programech se informanti vyjádřili odlišně. Ve čtyřech domovech pro seniory probíhá hraní společenských her nebo trénování paměti. Ve dvou domovech pro seniory je uskutečňováno procvičování jemné motoriky nebo vyrábění a tvoření. V dalších dvou domovech pro seniory cvičení nebo recitování a zpěv. Dále komunikace nebo předávání zkušeností. Současně každý z obsahů aktivit zahrnuje i setkávání, spolupráci, poznávací a kulturní vyžití, rehabilitaci, reminiscenci, pohlazení, pomoc a pochvalu. Dalším obsahem aktivit jsou tanečky, pečení a povídání, poslech hudby, představení, besedy na určité téma a koncerty. V neposlední řadě i přednes studentů, malování na asfalt, rozhovory, předávání přáníček a drobností. Všichni informanti shodně odpověděli, že náplň aktivit a činností hodnotí pozitivně. Pět informantů sdělilo, že by v náplni mezigeneračních programů nic neměnili. Jeden informant by rád prolnul více aktivit. Další by přivítal častější spolupráci s dětmi. Rovněž by si jeden informant přál větší časovou dispozici k častějším aktivitám.

Vzhledem k získaným údajům vznikly pro třetí dílčí výzkumnou otázku tyto trsy:

Obsah aktivit – hraní společenských her, trénování paměti, procvičování jemné motoriky, vyrábění, tvoření, cvičení, recitování, zpěv, komunikace, předávání zkušeností, setkávání, spolupráce, poznávací a kulturní vyžití, rehabilitace, reminiscence, pohlazení, pomoc, pochvala, tanečky, pečení, povídání, poslech hudby, představení, besedy na určité téma, koncerty, přednes studentů, malování na asfalt, rozhovory, předávání přáníček a drobností

Hodnocení náplně aktivit – pozitivní

Výčet změn v náplni programů – nic, prolnout více aktivit, častější spolupráce s dětmi, větší časovou dispozici k častějším aktivitám a činnostem

7.4 Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 4

Čtvrtá dílčí výzkumná otázka má za úkol zjistit, za jakým účelem probíhá mezigenerační spolupráce mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními.

K zodpovězení této dílčí otázky bylo sestaveno šest otázek k rozhovoru. První otázkou měl informant odpovědět, z jakého důvodu realizuje dané programy. Druhou jaká je zpětná vazba na jejich programy od zúčastněných. Třetí jaké překážky podle nich komplikují spolupráci mezi zúčastněnými generacemi. Čtvrtou jak často dochází k mezigenerační spolupráci v mezigeneračních projektech. Pátou z jakého důvodu je četnost mezigenerační spolupráce právě taková. Šestou kde dochází k mezigenerační spolupráci v rámci daných programů.

Informant č. 1 na otázku, z jakého důvodu realizuje dané programy, odpověděl, že programy dělají uživatelům dobře. Informant č. 2 sdělil, že prostřednictvím programů je zajištěn mezigenerační sociální kontakt. Informant č. 3 jako důvod uvedl otevření komunikace, podnět k reminiscenci a zpestření dne. Informant č. 4 jako důvod označil smysluplné trávení volného času. Informant č. 5 zmínil, že programy realizují kvůli spokojenosti uživatelů a poznání stáří ze strany dětí. Informant č. 6 za důvod označil setkávání generací a jejich poznání, učení mezi sebou komunikovat, navázání vazeb, aby si uměly generace vycházet vstříc a došlo k jejich spojení. Informant č. 7 za důvod vytyčil možnost získávání nových zkušeností a nových sociálních vazeb. Informant č. 8 odpověděl, že realizace programů je daná, zavedená a uživatelé z nich mají radost.

„Zpestření toho dne, pro ně je to osvěžující vidět zpátky děti, připomíná jim to jejich děti, vnoučata, takže dochází tam k takovým vzpomínkám, k reminiscenci...takže k otevření komunikaci...“ (I 3)

„Tak určitě jsem, už jsem i trošku nastínila jak tu prospěšnost, tak třeba získávání nových zkušeností a získávání nějakých sociálních vazeb...“ (I 7)

Všichni informanti na otázku, jaká je zpětná vazba na jejich programy od zúčastněných, vypověděli, že pozitivní. Informant č. 5 navíc upřesnil, že většinou o děti ze středisek výchovné péče nemají ostatní zařízení v rámci mezigeneračních programů zájem, a proto je středisko výchovné péče za uvedenu příležitost velice vděčné a děti se účastní rády.

„Třeba z toho střediska výchovné péče máme zpětnou vazbu výbornou... byli potěšeni, že tohle děláme, že jako děti jdou sem, že je to taky ku prospěchu. Jsou za to moc rádi, protože to se nestává, aby takhle problémový děti chodili do takových zařízení, že si je jako ty zařízení, bojí si ty děti pustit, protože neví se, že jo, co by se kde mohlo stát, ale neměli jsme jako s nima nikdy žádný problém a oni jsou rádi.“ (I 5)

„Pozitivní, pozitivní, máme radost z toho.“ (I 6)

„Zpětná vazba je pozitivní...“ (I 7)

Informanti č. 1, 2, 3 a 7 na otázku, jaké překážky podle nich komplikují spolupráci mezi zúčastněnými generacemi, shodně odpověděli, že spolupráci komplikuje časová dotace. Informant č. 1 za překážku označil navíc nedostatečný prostor a ageismus. Informanti č. 3 a 6 dále konstatovali, že překážkou je špatně zvolená komunikace mezi zúčastněnými generacemi. Informanti č. 4, 6 a 8 uvedli za překážku zdravotní stav uživatelů. Informant č. 4 navíc sdělil, že děti chtějí precizní výstupy z aktivit, a proto je překážkou časté vysvětlování. Informant č. 5 označil za překážku předsudky vůči romským dětem ze strany rodinných příslušníků uživatelů. Informant č. 6 dále zmínil jako překážku i vysoké nároky ze strany profesorů, které jsou kladeny na seniory. Informant č. 7 navíc uvedl i vzdálenost školských zařízení.

„Určitě předsudky různý, ono kolikrát, ani ne tak, jako od našich klientů, ale od těch rodinných příslušníků, když jim řekneme, že tady budou tyhle děti, kolikrát se jedná o romské děti, tak ten předsudek tady je. Ne každému se to líbí, ale my zohledníme přání klienta a klientům to rozhodně nevodí. Máme romské i pracovníky některé a taky to klientům nevodí, tak to rozhodně neřešíme, neřešíme co chce rodina, řešíme co chce klient.“ (I 5)

„Hm, tam jak jsem už zmínila, občas komunikace s druhou stranou, co se, co se těch představ o mezigenerační problému týče. Někdy mají příliš velké nároky. Nedochozí jim s jakou cílovou skupinou pracujeme. Lidi mají vysoký věk, různá onemocnění, že třeba není možné některá jejich přání splnit. Takže to potom tu spolupráci trochu komplikuje, že některé profesorky jsou příliš urputné a nechtějí, nechtějí pochopit tu druhou stranu, ale vždycky se nějak domluvíme.“ (I 6)

Na otázku, jak často dochází k mezigenerační spolupráci v mezigeneračních projektech, všichni kromě informanta č. 3 odpověděli, že jednou za měsíc. Informant č. 3 uvedl, že v jejich domově pro seniory dochází k mezigenerační spolupráci jednou až dvakrát za měsíc.

„Jak jsem říkala, pravidelně u některých každý měsíc...“ (I 2)

„Jak často, tak, jako každé měsíc je nějaká aktivita...dvakrát za ten měsíc.“ (I 3)

Na otázku, z jakého důvodu je četnost mezigenerační spolupráce právě taková, informanti č. 1 a 4 uvedli, že je četnost spolupráce takto nastavená. Informant č. 2 a 7 konstatovali, že z důvodu časové dotace, jelikož děti mají své aktivity, kroužky a vícekrát nemohou. Informanti č. 3, 4 a 5 shodně odpověděli, že četnost spolupráce je dostačující. Informant č. 6 zmínil, že je z jejich strany kladena velká důležitost na udržení mezigenerační spolupráce, a proto je alespoň jednou měsíčně. Informant č. 8 sdělil, že záleží na zájmu o spolupráci nebo o navázání mezigeneračních vztahů.

„Je to tak nastaveno.“ (I 1)

„Zájem, zájem o tu spolupráci nebo o navázání těch mezigeneračních vztahů.“ (I 8)

Na otázku, kde dochází k mezigenerační spolupráci v rámci daných programů, všichni informanti odpověděli, že v jejich domově pro seniory. Informanti č. 2, 5 a 7 uvedli navíc společenskou místnost. Informanti č. 2 a 3 upřesnili dále jídelnu. Informant č. 3 navíc doplnil místo konání mezigenerační spolupráce, a to o aktivizační místnost. Informant č. 4 vypověděl, že se jedná o kapli nebo zahradu. Informant č. 5 dále sdělil, že i v klubovně na denním stacionáři dochází k mezigenerační spolupráci. Informant č. 8 navíc zmínil mateřskou školu.

„U nás v domově, protože my tady máme klientů. Z těch patnácti klientů, v podstatě pouze tři, který jsou samostatně pohyblivý. Všechen, ostatní, vlastně to obsazení, tak je odkázaný na invalidní vozík nebo na pomoc druhý osoby. Takže tam to je nereálný, aby se přesouvali.“ (I 1)

„Tím, že se stále rozrůstá počet klientů, kteří mají zájem o tyhle akce, tak jsme to museli už z dolní kulturní místnosti přestěhovat do jídelny...je to naše největší místnost.“ (I 2)

„Většinou u nás v domově.“ (I 6)

7.4.1 Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 4

Důvody realizace mezigeneračních programů jsou rozdílné. Podle informantů programy dělají uživatelům dobře nebo je díky nim zajištěn mezigenerační sociální kontakt. Dále jedním z důvodů je otevření komunikace, podnět k reminiscenci, zpestření dne nebo smysluplné trávení volného času. Současně jsou programy realizovány z důvodu spokojenosti uživatelů, poznání stáří ze strany dětí, setkávání generací a jejich poznání, učení mezi sebou komunikovat nebo navázání vazeb, aby si uměly generace vycházet vstříc a došlo k jejich spojení. Realizace programů je daná, zavedená a uživatelé z nich mají radost. V neposlední řadě je důvodem realizace programů možnost získávání nových zkušeností a nových sociálních vazeb. Podle informantů je zpětná vazba na mezigenerační programy pozitivní. Mezigenerační spolupráci však komplikují překážky, za které čtyři informanti označili nedostatečnou časovou dotaci. Další tři informanti jako překážku uvedli nedostatečný prostor pro aktivity a ageismus. Dva informanti za překážku vytyčili špatně zvolenou komunikaci mezi zúčastněnými generacemi. Zároveň byly zmíněny překážky jako jsou předsudky vůči romským dětem ze strany rodinných příslušníků uživatelů, vysoké nároky ze strany profesorů, které jsou kladeny na seniory nebo vzdálenost školských zařízení. K mezigenerační spolupráci v sedmi domovech pro seniory dochází jednou měsíčně. V jednom dokonce jednou až dvakrát měsíčně. Četnost mezigenerační spolupráce je podle informantů dostačující. Dle informantů je četnost spolupráce takto nastavená s ohledem na aktivity a kroužky dětí. Zároveň je četnost takto nastavená, jelikož je kladena velká důležitost na udržení mezigenerační spolupráce, záleží i na zájmu o spolupráci nebo o navázání

mezigeneračních vztahů. Podle informantů mezigenerační spolupráce probíhá v jednotlivých domovech pro seniory. Navíc informanti uvedli jedny z míst, kde spolupráce probíhá, a to společenskou místnost, jídelnu, aktivizační místnost, kapli, zahradu, klubovnu na denním stacionáři nebo mateřskou školu.

Vzhledem k získaným údajům vznikly pro čtvrtou dílčí výzkumnou otázku tyto trsy:

Účel programů – spokojenost uživatelů, zajištění sociálního kontaktu, otevření komunikace, podnět k reminiscenci, zpestření dne, smysluplné trávení volného času, potlačení ageismu, učení mezi sebou komunikovat, navázání vazeb, získání nových zkušeností

Zpětná vazba – pozitivní

Překážky ve spolupráci – nedostatečná časová dotace, nedostatečný prostor pro aktivity, ageismus, špatně zvolená komunikace mezi zúčastněnými, předsudky vůči romským dětem ze strany rodinných příslušníků uživatelů, vysoké nároky ze strany profesorů, vzdálenost školských zařízení, vysvětlování dětem

Četnost spolupráce – jednou za měsíc, jednou až dva krát za měsíc

Důvody četnosti spolupráce – je dostačující, takto nastavená, vymezená časová dotace, zájem o spolupráci, zájem o navázání mezigeneračních vztahů

Místo spolupráce – domov pro seniory, společenská místnost, jídelna, aktivizační místnost, kaple, zahrada, klubovna na denním stacionáři, mateřská škola

7.5 Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 5

Pátá dílčí výzkumná otázka má za úkol zjistit, na jaké cíle jsou mezigenerační programy zaměřené.

Za účelem zodpovězení uvedené dílčí otázky byly sestaveny čtyři otázky k rozhovoru. Informanti byli dotazováni jaké byly stanoveny cíle mezigeneračních programů. Dále čeho chtěli svými programy docílit. Co se jim již povedlo a co by chtěli jinak.

Na otázku, jaké byly stanoveny cíle mezigeneračních programů, informanti č. 1 a 5 za cíl označili zpříjemnění dne. Informant č. 1 navíc vypověděl, že z dalších cílů je

potlačení ageismu u mladé generace. Informant č. 2 upřesnil, že cílem je rozvoj uživatelů a dětí, zlepšení motoriky, mezilidských vztahů a poznávání. Informanti č. 3 a 7 konstatovali, že je cílem předávání a získávání zkušeností. Informant č. 3 navíc zmínil radost a informant č. 7 socializaci dětí a oboustranný prospěch. Informanti č. 4 a 7 uvedli, že cílem je vyplnit volný čas uživatelům. Informant č. 6 za cíl označil propojení generací, zlepšení komunikace mezi generacemi a informant č. 8 komunikaci, probuzení emocí a veselí.

„Cíle, hm, to už se budu asi opakovat, to je právě jak jsem říkala, takový to napětí, jako ty energie a předání zase těch zkušeností těm dětem. Radost jako.“ (I 3)

„Propojení generací, zlepšení komunikace, zlepšení komunikace generací navzájem.“ (I 6)

Informant č. 1 na otázku, čeho chtěli svými programy docílit, uvedl, že by se rádi zasadili o zvýšení povědomí o stáří u mladé generace. Informant č. 2 a 6 shodně odpověděli, že chtěli docílit potlačení ageismu. Informant č. 2 navíc zmínil, že chtějí docílit zajištění kontaktu se společností. Informant č. 3 sdělil, že chtějí dosáhnout radosti u uživatelů. Informant č. 4 by rád docílil motivace uživatelů k činnosti. Informant č. 5 by svými programy rád docílil zpříjemnění pobytu uživatelů. Informant č. 7 zmínil, že chtějí dosáhnout smysluplného využití volného času uživatelů a informant č. 8 zkvalitnění života ve stáří.

„No určitě je motivovat k nějaké činnosti, což se nám asi docela dobře daří. Opravdu spolupracují ...“ (I 4)

„Jak říkám, zpříjemnit klientům ten pobyt tady, protože většina těch klientů už se nedostane ven, aby si zašli na nějaký kulturní program, někam do města. To je opravdu málo lidí, který si někam dojdou a devadesát devět procent klientů je většinou tady, takže.“ (I 5)

Na otázku, co se jim již povedlo, informanti č. 1, 2, 3, 5 a 7 uvedli, že navázali trvalou spolupráci. Informant č. 2 navíc zmínil, že došlo ke zvýšení zájmu o aktivity, činnosti, ze strany uživatelů. Informant č. 4 a 8 upřesnil, že dosáhli ke spokojenosti a radosti u uživatelů. Informant č. 6 konstatoval, že zrealizovali výstavy obrazů, fotografií, vydali

sbírku básní. Informant č. 7 sdělil, že se jim úspěšně vydařilo společné vystoupení u příležitosti výročí jejich organizace.

„Povedlo se nám nastavit trvalou spolupráci s některýma těma zařízeníma...“ (I 1)

„Povedlo se nám společné vystoupení při výročí...to jsme měli radost. Byla to pěkná akce, už jen tím nácvikem, úspěšně prezentovali. Jinak jsme docílili bezproblémových setkání a tak.“ (I 7)

Informanti č. 1, 2 a 3 na otázku, co by chtěli jinak, odpověděli, že by si přáli větší prostor pro aktivity. Informant č. 1 by navíc rád zahrnul více aktivit. Informant č. 2 ještě doplnil, že by rád do aktivit zahrnul společné výlety. Informanti č. 2 a 3 doplnili i větší časovou dotaci. Informanti č. 4, 5 a 7 uvedli, že nechtějí nic měnit. Informant č. 4 navíc uvedl, že by přivítal větší auto za účelem výletů do přírody a rád by zapojil více dětí. Informant č. 6 by rád navázal spolupráci s dětským domovem. Informant č. 8 konstatoval, že by ocenil více času a častější kontakt s uživateli.

„Chtěla bych jinak, kdyby tu třeba mohla bejt úplně jako větší místnost, aby jsem nebyla limitována časem kvůli tý jídelně. Prostorově je výborná, ale musím myslet na to, že zase budou svačiny, budou večeře a já musím tu jídelnu vrátit do původního stavu, což je někdy náročný. Že s programem ano, dokážeme skončit včas, ale pak ten úklid zabere vlastně taky jako nějaký čas, a to někdy jako stresuje...“ (I 3)

„...Více času na ty klienty. Byrokracie utápí, takže sami klienti kolikrát s vámi chtějí hovořit... Takže určitě víc kontakt s těma lidma, rozhovory.“ (I 8)

7.5.1 Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 5

Cílem mezigeneračních programů je vyplnit uživatelům jejich volný čas, předávat a získávat zkušenosti, vytvářet radost, socializovat děti, zpříjemnit den. Mezi stanovené cíle bylo zahrnuto i potlačení ageismu nebo rozvoj uživatelů a dětí, zlepšení motoriky, mezilidských vztahů a poznávání. Dalším cílem je propojit generace, zlepšit komunikaci mezi generacemi nebo probuzení emocí. Informanti by rádi svými programy docílili právě potlačení ageismu nebo zajištění kontaktu se společností. Dále by se rádi zasadili o zvýšení povědomí o stáří u mladé generace, o dosažení radosti či motivace k činnosti u uživatelů. Rovněž by rádi dosáhli zpříjemnění pobytu,

smysluplného využití volného času uživatelů a zkvalitnění života ve stáří. Díky mezigenerační spolupráci se pěti informantům podařilo navázat trvalou spolupráci a současně v jednom případě došlo ke zvýšení zájmu o aktivity, činnosti, ze strany uživatelů nebo se jim úspěšně vydařilo společné vystoupení u příležitosti výročí jejich organizace. Dva informanti takto dosáhli spokojenosti a radosti u uživatelů. Jednomu informantovi se povedlo zrealizovat výstavy obrazů, fotografií a navíc vydat sbírku básní. Tři informanti by nechtěli nic měnit, z toho jeden by maximálně přivítal větší auto za účelem výletů do přírody a rád by zapojil více dětí. Tři informanti by si přáli větší prostor pro aktivity, z toho dva navíc větší časovou dotaci a jeden by rád do aktivit zahrnul společné výlety. Jeden informant by rád zahrnul více aktivit nebo navázal spolupráci s dětským domovem. Další by ocenil věnovat méně času administrativě a věnovat se více času uživatelům.

Vzhledem k získaným údajům vznikly pro pátou dílčí výzkumnou otázku tyto trsy:

Stanovené cíle programu – vyplnit volný čas, předávat a získávat zkušenosti, vytvářet radost, socializovat děti, zpříjemnit den, potlačení ageismu, rozvoj uživatelů a dětí, zlepšení motoriky, zlepšení mezilidských vztahů, poznávání, propojení generací, zlepšit komunikaci mezi generacemi, probuzení emocí u uživatelů

Očekávání od programu – potlačení ageismu, zajištění kontaktu se společností, zvýšení povědomí o stáří u mladé generace, dosažení radosti, motivace k činnosti u uživatelů, zpříjemnění pobytu, smysluplné využití volného času, zkvalitnění života ve stáří.

Úspěch programu – navázání trvalé spolupráce, zvýšení zájmu o aktivity ze strany uživatelů, společné vystoupení u příležitosti výročí organizace, dosažení spokojenosti a radosti u uživatelů, realizace výstav obrazů, fotografií, vydání sbírky básní

Podněty ke změně – nic, větší auto za účelem výletů do přírody, zapojení více dětí, větší prostor pro aktivity, větší časovou dotaci, společné výlety, zahrnutí více aktivit, navázání spolupráce s dětským domovem, věnovat méně času administrativě a věnovat se více času uživatelům

8 Diskuze

Níže uvedená část diplomové práce pojednává o komparaci výsledků rozhovorů a odborných publikací.

Z výsledků rozhovorů bylo zjištěno, že informanti shodně vnímají význam jednorázové akce. Pod tímto pojmem si představují neopakovatelnou akci. O jednorázových akcích probíhajících v domovech pro seniory mají informanti přehled. Vedle jednorázových akcí realizují informanti v domovech pro seniory i mezigenerační projekty zaměřené na setkávání a spolupráci mezi seniory a dětmi ze školských zařízení. Informanti potvrdili tezi Vetešky (2014), že smyslem mezigeneračních projektů je setkávání se dvou nebo více generací.

Ve čtyřech domovech pro seniory realizují mezigenerační projekty pod konkrétním názvem. V ostatních domovech pro seniory nejsou mezigenerační projekty pojmenovány, ale téma zahrnuje podobné aktivity a činnosti. V rámci mezigeneračních projektů je ve čtyřech domovech pro seniory realizován kulturní i vzdělávací program. Ve dvou zařízeních pouze kulturní program. Dva informanti se k programu vyjádřili pojmenováním konkrétních činností. Informanti potvrdili výrok Rabušicové et al. (2016), že dle tematického zaměření mezigeneračních programů se tyto mohou dělit na kulturní, vzdělávací nebo sociální a podpůrné.

Do mezigeneračních projektů jsou zapojeny mateřské školy, základní školy, střední odborné školy a střední školy. Zároveň i základní umělecké školy, dětské domovy, praktická škola, vysoká škola nebo konzervatoř. Do projektů se rovněž zapojil místní nízkoprahový klub, dům pro mládež a středisko výchovné péče. Toto tvrzení podporuje závěry Štěpánkové et al. (2014), že mezigeneračních programů se účastní senioři a děti od předškolního věku až po adolescenty.

Nejkratší dobu je realizován mezigenerační projekt, který trvá necelý jeden rok a nejdéle je realizován po dobu trvání šestnácti let. V ostatních případech jsou mezigenerační projekty realizovány po dobu jednoho roku, dvou let, tří let, osmi let, deseti a patnácti let. Doba trvání mezigeneračních projektů podle informantů plynule navazuje na přijaté oficiální dokumenty upravující význam mezigenerační spolupráce v České republice, a to na Strategii přípravy na stárnutí společnosti 2019 – 2025 z roku

2019, která navazuje na Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 z roku 2014, kdy se jedná již o čtvrtý dokument. Tento dokument je zpracováván 1krát za 5 let. V neposlední řadě doba trvání mezigeneračních projektů navazuje i na Národní program rozvoje vzdělávání v České republice z roku 2001.

Do mezigeneračních programů jsou nejčastěji zahrnuty aktivity, činnosti, a to společenské hry a rukodělné činnosti. Dále zpívání, sportovní činnosti, pečení či besídky. Zároveň je v rámci mezigeneračních programů uskutečňována společná skupinová canisterapie v rámci dílen, vystoupení dětí nebo vystoupení harmonikářů. Dále vaření, trénink paměti, hraní na hudební nástroje, vzdělávací činnost nebo cvičení. Informanti potvrdili tezi Rabušicové et al. (2016), že mezigenerační programy mají různorodé zaměření i ve formě od neformálního vzdělávání až po setkávání s převažujícím informálním učením mezi účastníky z různých generací.

Podle informantů nejsou vytvořeny mezigenerační projekty s ostatními školskými zařízeními z důvodu jejich nezájmu. Další z důvodů je i špatná dopravní dostupnost mateřských škol na vesnicích, nesouhlas rodičů dětí, nedostatečná časová dotace, velký nápor aktivit nebo již není prostor pro další aktivity. Naopak bylo zjištěno, že spolupráce v jednom domově pro seniory probíhá se všemi tamními školskými zařízeními. Uvedená zjištění odporují konstatování Krystoňa et al. (2014), že mezigenerační programy nejsou v České republice prozatím zcela využívány z důvodu jejich nepotřebnosti, neznalosti nebo nepojmenování oblasti, která mezigenerační programy zahrnuje.

Výsledky výzkumu přinesly další zjištění. O daném mezigeneračním programu informanti zúčastněné strany informují osobně nebo telefonicky. Navíc za tímto účelem využívají i e-mailovou komunikaci, zveřejnění v měsíčníku či v časopise, pozvánkou nebo kulturní program jednoduše vyvěsí. Do mezigeneračních programů jsou zapojeni uživatelé, děti, žáci, učitelé, třídní učitel nebo vychovatelé. Současně i vedení a personál domova pro seniory, sociální pracovník, aktivizační pracovník, pečovatelky, pracovníci v sociálních službách, projektová manažerka, fyzioterapeut a canisterapeut. Vágnerová (2007) ve své publikaci uvádí, že ve stáří u člověka převládá nezájem o cokoli. Toto tvrzení však nesouhlasí se zjištěnými informacemi. Do mezigeneračních programů je zapojeno od 3 do 30 dětí a od 12 do 25 uživatelů. Jedná-li se o větší akci,

zapojí se až 60 uživatelů. V každém případě záleží podle informantů na druhu aktivity. Informanti potvrdili závěr Štěpánkové et al. (2014), že některé programy jsou určeny pro několik jednotlivců, jiné pro větší skupiny lidí.

Počet osob zapojených do mezigeneračních programů zásadně ovlivňuje zájem o daný program, zdravotní stav a osobní rozhodnutí uživatelů. Naopak záleží i na počtu dětí, které se dané aktivity přijdou zúčastnit. Výsledky rozhovorů korespondují opět s výrokem Štěpánkové et al. (2014), že záleží jak jsou programy přizpůsobeny seniorům. Některé programy se budou hodit pro zdravé a aktivní seniory, jiné pro imobilní či trpící demencí. Zároveň podle této autorky záleží jak jsou programy přizpůsobeny dětem, jejich vývojovému stádiu nebo kognitivní úrovni.

Samotný průběh aktivit pojednává o příjezdu nebo příchodu všech zúčastněných, přivítání na aktivitě, představení účastníků a seznámení s programem. Dále o odehrání programu, nad jehož průběhem probíhá dohled, o shrnutí programu, rozloučení zúčastněných a případně o předávání dárečků nebo domluvě na dalším setkání. Zároveň byly zjištěny faktory ovlivňující průběh mezigenerační spolupráce. Jedná se především o náladu zúčastněných, o zdravotní stav uživatelů, nedostatečnou časovou dotaci, nedostatečný prostor nebo nedostačující množství finančních prostředků. Rovněž o vzájemné nepochopení, nutné dlouhotrvající pauzy na toaletu ze strany seniorů, skladbu dětí, motivaci, počasí či o přístup obou stran. Současně se jedná i o neznalost cílové skupiny seniorů, nereálná očekávání od organizace programu ze strany profesorů nebo o ochotě přijít na aktivitu. Výsledky potvrdily další konstatování Štěpánkové et al. (2014), že průběh aktivit může negativně ovlivnit i očekávání jednotlivých účastníků, nálada a životní situace, ve které se účastníci nachází.

Výsledky rozhovorů dále ukázaly, že obsahem aktivit, činností, v mezigeneračních programech je nejčastěji hraní společenských her nebo trénování paměti. Dále je uskutečňováno procvičování jemné motoriky, vyrábění a tvoření, cvičení, recitování a zpěv. Někteří informanti poukázali na komunikaci, předávání zkušeností, setkávání, spolupráci či poznávací a kulturní vyžití. Zároveň zmínili rehabilitaci, reminiscenci, pohlázení, pomoc a pochvalu, tanečky, pečení a povídání. V neposlední řadě i poslech hudby, představení, besedy na určité téma a koncerty, přednes studentů,

malování na asfalt nebo rozhovory. Uvedené zjištění odporuje konstatování Saka a Kolesárové (2012), že se dnešní senioři aktivně věnují pouze sledování televize nebo poslouchání rozhlasu. Náplň aktivit a činností hodnotí informanti pozitivně. V náplni mezigeneračních programů by pět informantů nic neměnilo. Ostatní informanti by rádi prolnuli více aktivit, přivítali častější spolupráci s dětmi nebo větší časovou dispozici k častějším aktivitám. Tato zjištění odporují tvrzení Vágnerové (2007), že seniorům nebývají příliš příjemná skupinová setkání. Jelikož člověk hůře slyší vlivem hluku a šumu, není mu příjemné opakovaně se ptát, o čem se mluví. Postupně se tak dostane do role pasivního účastníka, kterého si ostatní lidé nevšimnou (Vágnerová, 2007).

Z výsledků rozhovorů rovněž vyplynulo, že účelem realizace mezigeneračních programů je radost a spokojenost uživatelů, zajištění sociálního kontaktu, otevření komunikace, podnět k reminiscenci, zpestření dne nebo smysluplné trávení volného času. Jedním z důvodů realizace mezigeneračních programů je i poznání stáří ze strany dětí, setkávání generací a jejich poznání, učení mezi sebou komunikovat, možnost získat nové zkušenosti nebo navázání vazeb, aby si uměly generace vycházet vstříc a došlo k jejich spojení. Z dalších důvodů je možnost získávání nových zkušeností a nových sociálních vazeb. Realizace programů je podle jednoho informanta daná a zavedená. Uvedené zjištění potvrzuje konstatování Rabušicová et al. (2016), že účastníci z mladší generace jsou schopni reflektovat seniory jako individuality skrze vlastní zkušenost, které se dostává v rámci vzájemného setkávání. Díky vzájemným kontaktům je mladší generace schopna porozumět procesu stárnutí jako nevyhnutelné cestě, která i je samotné čeká. Uvedená autorka dále konstatuje, že se rozvíjí zároveň i schopnost empatie mladší generace vůči starším. U starší generace díky mezigeneračním programům dochází k navázání nových kontaktů a přátelství a k lepšímu vnímání ostatních generací. Další z výhod účasti starší generace v mezigeneračních programech je podpora zdraví nejen na úrovni fyzické, ale i kognitivní a emocionální kondice seniorů (Rabušicová et al., 2016).

Zpětná vazba na mezigenerační programy je podle informantů pozitivní. Mezigenerační spolupráci však komplikují překážky jako je nedostatečná časová dotace, nedostatečný prostor pro aktivity, ageismus nebo špatně zvolená komunikace mezi zúčastněnými

generacemi. Zároveň mezi překážky řadí i předsudky, vysoké nároky ze strany profesorů, které jsou kladeny na seniory nebo vzdálenost školských zařízení. Uvedené zjištění odporuje tvrzení Štěpánkové et al. (2014), že překážkami ovlivňující průběh mezigeneračních programů je nevhodně zvolená náplň programu, jeho nevhodné vedení, nedostatečná instruktáž nebo nedodržování časového harmonogramu.

K mezigenerační spolupráci dochází v domovech pro seniory jednou měsíčně. V jednom z nich dokonce jednou až dvakrát měsíčně. Četnost mezigenerační spolupráce je podle informantů dostačující. Četnost spolupráce je takto nastavená s ohledem na aktivity a kroužky dětí. Zároveň je na udržení mezigenerační spolupráce kladena velká důležitost. Záleží i na zájmu o spolupráci nebo o navázání mezigeneračních vztahů. Mezigenerační spolupráce nejčastěji probíhá ve společenské místnosti nebo jídelně domovů pro seniory. Výsledky potvrdily závěr Krystoňa et al. (2014), že mezi poskytovatele mezigeneračních programů se vedle kulturních, vzdělávacích institucí řadí i sociální instituce.

Z výsledků rozhovorů vyšlo najevo, že cílem mezigeneračních programů je vyplnit uživatelům jejich volný čas, zpříjemnit den, vytvářet radost nebo probudit emoce. Rovněž mezi cíle řadí předávání a získávání zkušeností, socializaci dětí, rozvoj uživatelů a dětí či zlepšení motoriky. Dále potlačení ageismu, propojení generací nebo zlepšení komunikace mezi generacemi, mezilidských vztahů a poznávání. Informanti potvrdili výrok Vetešky (2014), že klíčovým motivem pro mezigenerační spolupráci je propojení starší a mladší generace s cílem se vzájemně pozitivně ovlivňovat. Podle tohoto autora se nejedná pouze o získávání a rozšiřování obratností a vědomostí, ale i k osobnímu a společenskému rozvoji, k utužování fyzického stavu, k růstu sebejistoty a v neposlední řadě k poklesu sociální izolace obou generací. Zároveň je cílem mezigeneračních programů podpořit vyměňování zkušeností a podtrhnout rozvoj a zintenzivnění mezigeneračních vztahů (Veteška, 2014).

Informanti by rádi svými programy docílili právě potlačení ageismu nebo zajištění kontaktu se společností. Dále by se rádi zasadili o zvýšení povědomí o stáří u mladé generace, o dosažení radosti či motivace k činnosti u uživatelů. Rovněž by rádi dosáhli zpříjemnění pobytu, smysluplného využití volného času uživatelů a zkvalitnění života ve stáří. Tato zjištění opět potvrzují tezi Vetešky (2014), kdy cílem mezigeneračních

programů je zmenšit izolaci seniorů a negovat mýty a stereotypy, podle kterých na sebe jednotlivé generace hledí.

Díky mezigenerační spolupráci se informantům podařilo navázat trvalou spolupráci, zvýšit zájem o aktivity ze strany uživatelů, společné vystoupení u příležitosti výročí organizace či dosáhnout spokojenosti a radosti u uživatelů. Rovněž zrealizovali výstavy obrazů, fotografií a navíc vydali sbírku básní. Provedený výzkum potvrzuje závěr Holzerové a Dvořáčkové (2013), že pokud si vybereme činnosti svobodně, přinesou nám pocit uvolnění, uspokojení a budeme je dělat rádi a dobrovolně. Uvedené úspěchy, kterých se podařilo informantům díky mezigeneračním projektům dosáhnout, jsou v souladu s konstatováním Rabušicové et al. (2016). Uvedená autorka ve své publikaci uvádí, že mezigenerační spolupráce přispívá u starší generace ke zlepšení zdraví a aktivity, znovunabytí důvěry a ke zlepšení vnímání vlastních životních okolností. Pouze tři informanti by v mezigeneračních projektech nic neměnili. Ostatní by si přáli větší prostor pro aktivity, větší časovou dotaci, více aktivit, navázat spolupráci s dětským domovem nebo věnovat méně času administrativě a věnovat se více času uživatelům.

9 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zmapovat mezigenerační aktivity, činnosti, které probíhají mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními v Plzeňském kraji. Kvalitativním výzkumu jsem hledala odpověď na hlavní výzkumnou otázku, jaké jsou přínosy, limity a důvody realizace mezigeneračních projektů v domovech pro seniory v Plzeňském kraji.

Dotčené domovy pro seniory v Plzeňském kraji realizují mezigenerační spolupráci mezi svými uživateli a dětmi ze školských zařízení. Mezigenerační spolupráce probíhá prostřednictvím mezigeneračních projektů, kdy některé z nich jsou zaštitěné názvem. Do mezigeneračních projektů jsou zahrnuty programy v rámci kterých probíhají aktivity, činnosti, a to společenské hry, rukodělné činnosti, zpívání, sportovní činnosti nebo pečení. Rovněž i besídky, vystoupení dětí, vystoupení harmonikářů, vaření či trénink paměti. Dále hraní na hudební nástroje, společná skupinová canisterapie v rámci dílen, hudební aktivity, vzdělávací činnost nebo cvičení.

Podle výsledků výzkumu jsou zúčastněné strany o daném mezigeneračním programu náležitě informovány. Do mezigeneračních programů je zapojen kromě zúčastněných personál domovů pro seniory a personál jednotlivých školských zařízení. Počet zúčastněných se liší podle druhu aktivit a rovněž záleží na zájmu, náladě nebo aktuálním zdravotním stavu uživatelů. Současně záleží kolik dětí se dané aktivity, činnosti, účastní. Samotný průběh aktivit je realizován podle jednotlivých fází, od přivítání na aktivitě až po jeho shrnutí a rozloučení zúčastněných, případně i předání dárečků nebo domluvě na dalším setkání. Průběh mezigenerační spolupráce nejčastěji ovlivňuje nálada zúčastněných a zdravotní stav uživatelů.

Dále výsledky výzkumu prokázaly, že obsahem aktivit, činností, v mezigeneračních programech je nejčastěji hraní společenských her, trénování paměti, procvičování jemné motoriky, vyrábění a tvoření. Současně i cvičení, recitování a zpěv, komunikace a předávání zkušeností. Náplň aktivit hodnotí informanti pozitivně a většina z nich by v náplni mezigeneračních programů nic neměnila. Zpětná vazba na mezigenerační programy je pozitivní. K mezigenerační spolupráci dochází v domovech pro seniory jednou měsíčně. V jednom z nich dokonce jednou až dvakrát měsíčně.

Četnost mezigenerační spolupráce je takto nastavená i s ohledem na zájem o mezigenerační spolupráci nebo na ostatní aktivity a zájmové kroužky dětí.

Podle zjištěných výsledků by informanti rádi svými programy docílili potlačení ageismu a zvýšení povědomí o stáří u mladé generace. Dále by se rádi zasadili o dosažení radosti, spokojenosti či motivace k činnosti u uživatelů a zajištění kontaktu se společnostmi. Rovněž by rádi dosáhli zpříjemnění pobytu, smysluplného využití volného času uživatelů a zkvalitnění jejich života ve stáří.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že díky mezigeneračním projektům bylo dosaženo radosti a spokojenosti u seniorů. Nejčastěji se podařilo navázat trvalou mezigenerační spolupráci, díky které mohou seniori prožít velkou část závěrečné fáze života aktivním způsobem podle svého vnitřního založení a naplnit tak své vyšší potřeby. Mezigenerační spolupráci sice ovlivňují limity jako je nedostatečná časová dotace, nedostatečný prostor pro aktivity, ageismus nebo špatně zvolená komunikace mezi zúčastněnými generacemi, ale přesto dochází k realizaci mezigeneračních projektů za účelem postupného dosažení stanovených cílů. Záměrem těchto projektů je docílit spokojenosti uživatelů a smysluplného trávení volného času, otevření komunikace, podnětu k reminiscenci nebo zajištění mezigeneračního sociálního kontaktu. Následně setkávání generací a jejich poznání, učení mezi sebou komunikovat, navázání sociálních vazeb nebo získávání nových zkušeností. Uvedené cíle se v průběhu realizace mezigeneračních projektů daří postupně naplňovat. Zároveň se naplňují i cíle, které mezinárodní i národní dokumenty od těchto programů očekávají. V domovech pro seniory je mezigenerační spolupráce díky těmto projektům posilována. Mezigenerační projekty se posléze pozitivně odráží i v postupném posilování mezigeneračních vztahů a solidarity, tak potřebných pro potlačení stále rostoucího ageismu ve společnosti.

Veškeré získané poznatky mohou posloužit jako zpětná vazba nejen vedení a pracovníkům domovů pro seniory v Plzeňském kraji, ale i vedení a zaměstnancům dalších organizací, kteří by se mohli zasadit o realizaci mezigeneračních projektů i v jejich zařízení. Případně mohou být využity jako studijní podklad pro studenty společenských věd či sociální práce. Zároveň jako podklad pro další výzkum v rámci mezigenerační solidarity. S ohledem na výsledky výzkumu bych

v souvislosti s aktuálním výskytem koronaviru, označovaného jako SARS CoV-2, na území České republiky, dále navrhovala zaměřit mezigenerační projekty na možnost využití moderních komunikačních technologií. V důsledku probíhajícího nouzového stavu v České republice došlo k utlumení veškerých kontaktních aktivit. Proto bych doporučila zvážit možnosti využití virtuální komunikace prostřednictvím vhodných platforem, díky nimž by mohla mezigenerační spolupráce v domovech pro seniory nadále probíhat.

10 Seznam použité literatury a zdrojů

1. ANDERSON, S. et al., 2017. *Translating Knowledge: Promoting Health Through Intergenerational Community Arts Programming*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1177/1524839915625037. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26933005>
2. BERTINI, K., 2013. *Sendvičová rodina: souběžná péče o malé děti a seniory*. Praha: Portál. 211 s. ISBN 978-80-262-0478-7.
3. CANEDO GARCÍA, A., GARCÍA SÁNCHEZ, J., N., PACHECO SANZ, D., I., 2017. *A Systematic Review of the Effectiveness of Intergenerational Programs*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.3389/fpsyg.2017.01882. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5663734>
4. COHEN, MANSFIELD, J., JENSEN, B., 2017. *Intergenerational Programs in Schools*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1177/0733464815570663. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25698719>
5. DISMAN, M., 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. 372 s. ISBN: 978-80-246-1966-8.
6. DOLISTA, J., 2009. *Solidarita rozhoduje o kvalitě mravního jednání* [online]. Kontakt. 11(1), 7. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/pdfs/knt/2009/01/02.pdf>
7. DVOŘÁČKOVÁ, D., 2012. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha: Grada. 112 s. ISBN 978-80-247-4138-3.
8. GIRAUDEAU, C., BAILLY, N., 2019. *Intergenerational programs: What can school-age children and older people expect from them? A systematic review*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1007/s10433-018-00497-4. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/31543729>
9. GUALANO, M., R., VOGLINO, G., BERT, F., THOMAS, R., CAMUSSI, E., SILIQUINI, R., 2018. *The impact of intergenerational programs on children and older adults: a review*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi:10.1017/S104161021700182X. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28988548>
10. HARTL, P., HARTLOVÁ, H., 2010. *Velký psychologický slovník*. 4. vydání. Praha: Portál. 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

11. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
12. HOGENOVÁ, A., 2013. *K fenoménu stáří*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. 278 s. ISBN 978-80-7290-593-5.
13. HOLCZEROVÁ, V., DVOŘÁČKOVÁ, D., 2013. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada. 96 s. ISBN 978-80-247-4697-5.
14. HORÁKOVÁ, K. et al., 2014. Mezigenerační vztahy a programy pro jejich kultivaci – přínosy a rizika. In: ŠTĚPÁNKOVÁ, H. et al. *Gerontologie*. Praha: Karolinum. s.265-283. ISBN 978-80-246-2628-4.
15. HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D., 2013. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada. 191 s. ISBN 978-80-247-4139-0.
16. JARROTT, S., E., SMITH, C., L., 2011. *The complement of research and theory in practice: contact theory at work in nonfamilial intergenerational programs*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1093/geront/gnq058. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20660474>
17. JEŘÁBEK, H., 2013. *Mezigenerační solidarita v péči o seniory*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 316 s. ISBN 978-80-7419-117-6.
18. JIRÁSKOVÁ, V., 2005. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. Praha: Eurolex Bohemia. 198 s. ISBN 80-86861-80-5.
19. KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O., STRÁNSKÝ, P., 2017. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. 106 s. ISBN 978-80-7394-639-5.
20. KAMANOVÁ, L., PEVNÁ, K., RABUŠICOVÁ, M., 2016. *O mezigeneračním učení a mezigeneračních programech v knihovnách* [online]. Časopis pro informační vědy. 8(2), 43–49. [cit. 2019-11-29]. ISSN 1804–2406. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/2016-2-5/1800>
21. KITLIŇSKÁ, J., 2012. Dobrovolnictví jako příležitost k mezigeneračnímu učení. *Sociální práce*. 4, 126-133. ISSN 1213-6204.
22. KOZEL, R. et al., 2011. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada. 304 s. ISBN 978-80-247-3527-6.

23. KRAUS, B., 2014. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Hradec Králové: Gaudeamus. 157 s. ISBN 978-80-7435-411-3.
24. KREBS, V. et al., 2010. *Sociální politika*. 5. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. 542 s. ISBN 978-807-3575-854.
25. KRYSTOŇ, M. et al., 2014. *Nové trendy ve vzdělávání seniorů: [česko-polsko-slovenské studie z andragogiky a sociální gerontologie] = Nowe trendy w edukacji seniorów: [Czesko-Polsko-Słowackie studia z zakresu andragogiki i gerontologii społecznej]*. Banská Bystrica, Praha, Kraków: Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR. 252 s. ISBN 978-80-904531-8-0.
26. LACKO, D., © 2014. *Je dnešní mládež zkažená? - K zamyšlení. K zamyšlení — Úvahy, eseje, zamyšlení* [online]. K zamyšlení [cit. 2019-11-25]. Dostupné z: <https://www.kzamyshleni.cz/je-dnesni-mladez-zkazena>
27. LIGUŠ, J. et al., 2019. *Prakticko-teologické aspekty mezilidské komunikace*. Sokolov: Flavia Viera. 185 s. ISBN 978-80-904954-4-9.
28. MALÍKOVÁ, E., 2011. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.
29. MEAD, G., H., 2017. *Mysl, já a společnost*. Praha: Portál. 247 s. ISBN 978-80-262-1180-8.
30. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
31. MIŠOVIČ, J., 2015. *Komunikace ve společnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 303 s. ISBN 978-80-7380-545-6.
32. MOŽNÝ, I., PŘIDALOVÁ, M., BÁNOVCOVÁ, L., 2003. *Mezigenerační solidarita, předběžná zpráva z mezinárodního srovnávacího výzkumu : Hodnota dětí a mezigenerační solidarita*. [online]. VÚPSV Praha. Výzkumné centrum Brno. 2-111. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/fulltext/mezgen.pdf>
33. MPSV ČR, 1991. *Zásady OSN pro stárnutí*. In: *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/zasady-osn-pro-seniory>
34. MPSV ČR, 2002. *Madridský mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí 2002*. In: *Mpsv.cz* [online]. [cit.2019-11-30]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/372805/madrid.pdf/bd37397e-d804-a44c-d69a-5d27882c252b>

35. MPSV ČR, 2014. *Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017*. In: *Mpsv.cz* [online]. [cit.2019-11-30]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372809/NAP_311214.pdf/0cc270fa-dbf9-fcd5-93d6-5e7b0e9376b2
36. MPSV ČR, 2019. *Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019 – 2025*. In: *Seniorivkrajich.cz* [online]. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: http://www.seniorivkrajich.cz/wp-content/uploads/2019/07/III_Materia%CC%811_Strategie-p%C5%99%C3%ADpravy-na-st%C3%A1rnut%C3%AD-spole%C4%8Dnosti-2019-2025.pdf
37. MŠMT ČR, 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. In: *Msmt.cz*. [online]. [cit. 2019-11-30]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolocenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>
38. MŠMT ČR, 2007. *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 92 s. ISBN 978-80-254-2218-2.
39. OLECKÁ, I., IVANOVÁ, K., 2010. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o. p. s. 44 s. ISBN 978-80-87240-33-5.
40. POKORNÁ, A., 2010. *Komunikace se seniory*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-3271-8.
41. RABUŠICOVÁ, M., BRÜCKNEROVÁ, K., KAMANOVÁ, L., NOVOTNÝ, P., PEVNÁ, K., VAŘEJKOVÁ, Z., 2016. *Mezigenerační učení: teorie, výzkum, praxe*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. 294 s. ISBN 978-80-210-8460-5.
42. RABUŠICOVÁ, M., KAMANOVÁ, L., PEVNÁ, K., 2014. *Mezigenerační učení v prostředí komunit*. *Studia paedagogica*. 1, 103-124. ISSN 2336-4521.
43. REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
44. SANTINI. S., TOMBOLESI, V., BASCHIERA, B., LAMURA., G., 2018. *Intergenerational Programs Involving Adolescents, Institutionalized Elderly, and Older Volunteers: Results from a Pilot Research-Action in Italy*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi:10.1155/2018/4360305. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30627555>

45. SAK, P., MAREŠ, J., 2007. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál. 290 s. ISBN 978-80-7367-230-0.
46. SAK, P., KOLESÁROVÁ, K., 2012. *Sociologie stáří a seniorů*. 1. vydání. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-847-3850-5.
47. SILVERSTEIN, M., CONROY, S., J., GANS, D., 2012. *Beyond solidarity, reciprocity and altruism: moral capital as a unifying concept in intergenerational support for older people*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1017/S0144686X1200058X. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30555193>
48. STEINBACH, A., HANK, K., 2016. *Intergenerational Relations in Older Stepfamilies: A Comparison of France, Germany, and Russia*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1093/geronb/gbw046. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27117270>
49. STRÖHL, A., 2016. *Vilém Flusser (1920-1991): Fenomenologie komunikace*. Praha: Argo. 252 s. ISBN 978-80-257-1661-8.
50. ŠTĚPÁNKOVÁ, H. et al., 2014. *Gerontologie: současné otázky z pohledu biomedicínských a společenských věd*. Praha: Karolinum. 288 s. ISBN 978-80-246-2628-4.
51. ŠUBRT, J., NĚMECKÝ, M., 2018. *Jedinec a společnost: úvahy nad konceptem homo sociologicus*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 171 s. ISBN 978-80-7419-266-1.
52. ŠVARŤÍČEK, R. et al., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
53. TAHAL, R. et al., 2017. *Marketingový výzkum: Postupy, metody, trendy*. Praha: Grada. 264 s. ISBN 978-80-271-0206-8.
54. THOMPSON, E., H., WEAVER, A., J., 2016. *Making Connections: The Legacy of an Intergenerational Program*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1093/geront/gnv064. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26185150>
55. THOROVÁ, K., 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál. 575 s. ISBN 978-80-262-0714-6.

56. TOMEŠ, I., 2018. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. 223 stran. ISBN 978-80-246-3835-5.
57. TOŠNEROVÁ, T., 2009. *Jak si vychutnat seniorská léta*. Brno: Computer Press. 239 s. ISBN 978-80-251-2104-7.
58. VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. 1. vydání. Praha: Karolinum. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
59. VETEŠKA, J., 2014. *Celoživotní učení pro všechny - výzva 21. století =: Lifelong learning for all - challenge of 21st century*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 408 s. ISBN 978-80-7452-047-1.
60. VIDOVIČOVÁ, L., 2008. *Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti*. Brno: Masarykova univerzita. 233 s. ISBN 978-80-210-4627-6.
61. VISCOQLIOSI, C. et al., 2017. *A scoping review protocol on social participation of indigenous elders, intergenerational solidarity and their influence on individual and community wellness*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1136/bmjopen-2017-015931. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28501814>
62. YASUNAGA, M. et al., 2016. *Multiple impacts of an intergenerational program in Japan: Evidence from the Research on Productivity through Intergenerational Sympathy Project*. [databáze]. [cit. 2019-11-30]. doi: 10.1111/ggi.12770. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27018288>
63. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, 2016. Ostrava: Sagit, s.108-163. ISBN 978-80-7488-155-8.
64. ZIMMELOVÁ, P., 2009. Mezigenerační problematika seniorů v realitě 21. století. In: HAVLÍK, J. *Sborník VI. mezinárodní konference: Problematika generace 50 plus*. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. 114 s. ISBN 978-80-7394-187-1.
65. ŽUMÁROVÁ, M., BALOGOVÁ, B., 2010. *Mezigeneračné mosty*. 2. doplnené vydanie. Košice: Menta Media. 143 s. ISBN 978-80-89392-23-0.

11 Přílohy

11.1 Seznam příloh

Příloha 1 : Scénář pro rozhovor

Příloha 2 : Informovaný souhlas domovů pro seniory v Plzeňském kraji

Příloha 3 : Informovaný souhlas - informanti

Příloha 1

Scénář pro rozhovor

Dílčí výzkumná otázka č. 1	Jaké aktivity, činnosti, probíhají v rámci mezigeneračních programů mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními?
Ukazatel	Seznam aktivit v mezigeneračních programech.
Otázky k rozhovoru	Co si představujete pod pojmem jednorázové akce?
	Jaké jednorázové akce realizuje Váš domov pro seniory (DpS) ?
	Jaké mezigenerační projekty realizuje Váš DpS?
	Na jaké téma realizuje Váš DpS mezigenerační projekty?
	Jaký program je zahrnut do Vámi uvedených projektů?
	Kdo je do těchto projektů zapojen?
	Jak dlouho dané projekty realizujete?
	Jaké aktivity, činnosti, se realizují v rámci mezigeneračních programů?
	Z jakého důvodu nejsou vytvořeny mezigenerační projekty i s jinými školskými zařízeními?
Dílčí výzkumná otázka č. 2	Jak probíhají aktivity, činnosti, které jsou uskutečňovány v mezigeneračních programech mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními?
Ukazatel	Průběh aktivit v mezigeneračních programech.
Otázky k rozhovoru	Jakým způsobem byly zúčastněné strany informované o daném mezigeneračním programu?
	Jaké konkrétní osoby jsou do mezigeneračních programů zapojené?
	Kolik osob se zúčastňuje mezigeneračních programů?
	Z jakého důvodu je do mezigeneračních programů zapojen právě takový počet osob?
	Popište mi, jaký je průběh aktivit, činností, v mezigeneračních programech?
	Co ovlivňuje průběh mezigenerační spolupráce?
Dílčí výzkumná otázka č. 3	Co je obsahem aktivit, činností, které jsou uskutečňovány v mezigeneračních programech mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními?
Ukazatel	Obsah aktivit v mezigeneračních programech.
Otázky k rozhovoru	Popište mi, co je obsahem aktivit, činností, v mezigeneračních programech?

	Jak hodnotíte náplň aktivit, činností, v mezigeneračních programech?
	Co všechno byste chtěl/a změnit v náplni mezigeneračních programů?
Dílčí výzkumná otázka č. 4	Za jakým účelem probíhá mezigenerační spolupráce mezi domovy pro seniory a školskými zařízeními?
Ukazatel	Účelovost mezigenerační spolupráce v mezigeneračních programech.
Otázky k rozhovoru	Z jakého důvodu realizujete dané programy?
	Jaká je zpětná vazba na Vaše programy od zúčastněných?
	Jaké překážky podle Vás komplikují spolupráci mezi zúčastněnými generacemi?
	Jak často dochází k mezigenerační spolupráci v mezigeneračních projektech?
	Z jakého důvodu je četnost mezigenerační spolupráce právě taková?
	Kde dochází k mezigenerační spolupráci v rámci daných programů?
Dílčí výzkumná otázka č. 5	Na jaké cíle jsou mezigenerační programy zaměřené?
Ukazatel	Cíle mezigeneračních programů.
Otázky k rozhovoru	Jaké byly stanoveny cíle mezigeneračních programů?
	Čeho jste chtěli Vašimi programy docílit?
	Co se Vám již povedlo?
	Co byste chtěli jinak?

zdroj: Vlastní

Příloha 2

Informovaný souhlas domovů pro seniory v Plzeňském kraji

Informovaný souhlas

Škola: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Student: Bc. Kamila Slámová

Informovaný souhlas týkající se realizace výzkumu k diplomové práci na téma „Možnosti mezigenerační solidarity v Domovech pro seniory v Plzeňském kraji“

Tímto souhlasem prohlašuji, že bude studentce Kamile Slámové umožněno realizovat výzkum k diplomové práci v níže uvedeném zařízení. Současně jsem byl/a seznámen/a s podmínkami výzkumu a dále s tím, že výsledky získané výzkumem budou použity pouze k interpretaci výsledků v této diplomové práci.

V.....dne.....

Podpis.....

Příloha 3

Informovaný souhlas - Informanti

Informovaný souhlas

Škola: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Student: Bc. Kamila Slámová

Informovaný souhlas týkající se účasti na výzkumu k diplomové práci na téma „Možnosti mezigenerační solidarity v Domovech pro seniory v Plzeňském kraji“

Tímto souhlasem prohlašuji, že se dobrovolně zúčastňuji daného výzkumu a byl/a jsem seznámen/a s tím, že z něj mohu kdykoliv vystoupit. Současně jsem byl/a seznámen/a s průběhem a podmínkami výzkumu. Rozhovor bude nahrán na diktafon. Dále beru na vědomí, že výsledky budou použity pouze k interpretaci výsledků v této diplomové práci.

V.....dne.....

Podpis.....